

**20 jaar Vlaamse
onderwijsbevoegdheid**

Een terugblik via Brandpunt

**Marleen Gysels
Michel Van Uytfanghe**

Inhoudstafel

Voorwoord	p. 3
Wat voorafging	p. 4
Daniel Coens (1989-1992).....	p. 6
Luc Van den Bossche (1992-1998).....	p. 10
Eddy Baldewijns (1998-1999)	p. 17
Marleen Vanderpoorten (1999-2004)	p. 19
Frank Vandenbroucke (2004-)	p. 27
Nawoord.....	p. 35

Voorwoord

Wat volgt is een overzicht van 20 jaar Vlaamse onderwijsbevoegdheid. De terugblik is chronologisch geordend en bevat na een korte inleiding over wat voorafging vijf onderdelen. Die handelen telkens en in volgorde over één van de 5 Vlaamse onderwijsministers totnogtoe.

Het overzicht is een compilatie die volledig is gebaseerd op de inhoud en de boodschap van een groot aantal artikels verschenen in het tijdschrift Brandpunt tussen maart 1988 en september 2008. Praktisch betekent dit dat er meer dan 200 Brandpuntnummers werden geraadpleegd waaruit naderhand de belangrijkste items werden geselecteerd.

Brandpunt was tot 1993 het gezamenlijk ledenblad van 3 christelijke beroepscentrales werkzaam in het onderwijs, met name CCPTO (vooral actief in het gesubsidieerd vrij en officieel technisch onderwijs), CVMNO (met oorspronkelijk nagenoeg alleen leden in het algemeen vrij ‘middelbaar’ en ‘normaalonderwijs’) en CURO (met uitsluitend leden in het toenmalig rijksonderwijs, later gemeenschapsonderwijs). Op 18 mei 1993 gingen de 3 voornoemde Brandpuntcentrales op in één nieuwe Vlaamse christelijke onderwijscentrale, kortweg COC. Sindsdien fungeert Brandpunt exclusief als ledenblad van COC.

Het overzicht heeft niet zozeer oog voor het objectieve historische detail. Centraal staat de belangrijkste informatie die de leden via hun tijdschrift Brandpunt tijdens de voorbije 20 jaar over een aantal belangwekkende onderwijsmateries hebben gekregen.

Dit is een bewuste keuze. De terugblik wil 20 jaar Vlaamse onderwijsgeschiedenis schetsen vanuit de visie van de Brandpuntcentrales. Deze invalshoek is sowieso gekleurd, maar dan wel door de leden en hun vertegenwoordigers, de vakbondsafgevaardigden, die de bekommernissen van de man en de vrouw in en vanuit de scholen en centra vertolken. Het overzicht wordt in die zin tegelijk de geschiedenis van vele onderwijzers.

Naar de onderscheiden auteurs wordt in het geheel van de terugblik geen enkele keer bij naam verwezen. Evenmin wordt in voetnoot de titel van een of ander Brandpuntartikel aangestipt. Dat zou de tekst niet alleen nodeloos verzwaren. Het zou ook onrecht aandoen aan even interessante artikels die niet expliciet worden vermeld.

Wel past het om vooraf alle Brandpuntauteurs oprecht voor hun inbreng te danken. Trouwens zonder hun syndicale pennenvruchten was onze compilatie helemaal niet mogelijk. Zonder hun artikels was er zelfs geen Brandpunt. Zonder hun inzet waren in de voorbije 20 jaar allicht ook een aantal dingen anders gelopen. Hopelijk spreekt hun engagement ook volop uit volgende terugblik.

Wat voorafging

De terugblik begint heel herkenbaar in maart 1988. Want na de federale verkiezingen van 13 december 1987 was er ook toen drie maanden later nog altijd geen regering. Toch was er ook in die periode heel wat politiek werk aan de winkel. Zo zou ook op dat moment een grondige en doorzichtige staats hervorming een beter beleid mogelijk maken.

Voor de toenmalige Brandpuntcentrales (CCPTO – CVMNO – CURO) was dat voor het onderwijs zelfs een prioriteit. Zo hadden de Vlaamse en de Waalse gemeenschap duidelijk andere inzichten met betrekking tot de verdere uitbouw van hun onderwijs. En dan ging het niet alleen over een aantal punctuele materies zoals de aanpassing van de participatiestructuur of de navorming, maar bijvoorbeeld ook over een manifest verschillende visie en aanpak, zoals een mogelijke hervorming van het secundair onderwijs (waarbij men in Vlaanderen in die periode alvast naar een eenheidsstructuur wou).

Uiteindelijk kreeg eerste minister Wilfried Martens de zaak toch rond. De communautarisering van het onderwijs, op basis van het regeerakkoord, trad effectief in werking op 1 januari 1989. Van dan af ging de onderwijsbevoegdheid definitief naar de gemeenschappen, behalve wat betreft pensioen, onderwijsniveaus en duur van de leerplicht. Die materies bleven federaal.

Maar... het regeerakkoord had nog andere, minder fraaie dingen in petto. Zaken die in de komende 20 jaar nog geregeld als een soort van negatieve rode draad zouden terugkeren. Zo voorzag het regeerakkoord vooral ook besparingen. Voor maar liefst 45 à 50 miljard Bef. Geen enkel departement zou eraan ontsnappen. Ook onderwijs niet. Daar zouden - net zoals in het geheel van de openbare sector - "de personeelsuitgaven gedrukt worden". Zelfs door middel van uitgestelde vakantieklappen die in de maand juli de percentages van de urenpakketten nog zouden kunnen wijzigen.

Op 15 augustus 1988 was de begroting voor 1989 bekend. Voor onderwijs was er - naast de indexaanpassing - geen enkele bijsturing voorzien. Meer nog, de gevolgen van de denataliteit bleken later slechts voor 80% in rekening gebracht (in plaats van de beloofde 100) en aanvankelijk was er evenmin enige budgettaire ruimte voorhanden, noch voor de invulling van cao's na 1989, noch voor de normale baremieke verhogingen.

Was de communautarisering van het onderwijs dan toch een regelrechte besparing of was deze beslissing het logische gevolg van een totaal verschillende conceptuele en structurele onderwijsrevolutie in beide gemeenschappen waardoor ieder gesprek vooraf werd gehypothekeerd, ontzettend veel tijd werd verloren en een aantal grote onderwijsdossiers opzij werden geschoven? Met andere woorden ging het in essentie om de centen of ging het in de grond over een fundamenteel verschillende opvatting inzake kwalitatief goed onderwijs?

Rond die tijd bood zich echter ook nog een andere discussie op het onderwijsforum aan. Met name die over de verhouding tussen school en werk, of eigentijds er verwoord die over de al dan niet vermeende kloof tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Ook toen had het debat reeds oog voor een flink aantal aspecten die ook nu de discussie kruiden zoals de vraag naar speciale aandacht voor de laaggeschoolden; de coördinatie en continuïteit van het beleid rond vorming en opleiding; de vraag naar de rol van het toenmalige PMS (nu CLB) bij de begeleiding van studie- en beroepskeuze en de vraag naar voldoende statistische gegevens en georganiseerd overleg.

Ondertussen was er eind 1988 wel een politiek akkoord over de ARGO (=de Algemene Raad van het Gemeenschapsonderwijs). Het rijksonderwijs werd gemeenschapsonderwijs. Het centralistisch statuut van het personeel van het rijksonderwijs werd vervangen door een statuut gebaseerd op gedecentraliseerde bevoegdheidsorganen. Het personeel van het gesubsidieerd onderwijs bleef echter op zijn honger zitten. Voor hen was er begin 1989 nog altijd geen eigen statuut. Al 16 jaar lang! Ondanks de belofte vervat in de wet van juli 1973 tot wijziging van de schoolpactwet van mei 1959.

Daniel Coens (1989-1992)

De kentering kwam met het eerste Vlaamse onderwijsprogramma onder impuls van de eerste Vlaamse minister van onderwijs Daniel Coens (CVP) dat in het voorjaar van 1989 bekend raakte. Daarin stond onder meer dat ook een wettelijk statuut voor het personeel van het gesubsidieerd onderwijs, inclusief PMS, zou worden uitgewerkt.

Tegelijkertijd werden ook voor de totaliteit van het onderwijspersoneel nog een aantal andere maatregelen in het vooruitzicht gesteld zoals een regeling tot participatie bij het lokale beleid, een verbetering van de basisopleiding en de navorming, een vereenvoudiging van bepaalde stelsels van verloven en deeltijds werken en een verdere herwaardering van het beroep. Iets wat volgens de Brandpuntcentrales ook toen reeds - terecht - gepaard moest gaan met een gevoelige verhoging van de koopkracht van het onderwijspersoneel. Een eis die wat later dan ook centraal kwam te staan bij de eerste Vlaamse cao-onderhandelingen voor het onderwijs.

Naast deze personeelsgebonden materies bevatte het eerste Vlaamse onderwijsprogramma uiteraard ook een aantal algemene beleidslijnen. Zo zou een onderwijsraad voor de Vlaamse Gemeenschap worden opgericht. Zo zou toen reeds de problematiek van democratisering en kansengelijkheid in het onderwijs worden geanalyseerd. Voor Daniel Coens diende hierbij in elk geval ook binnen het Vlaamse onderwijs de klemtoon te worden verlegd naar de zwakkeren in de maatschappij, met specifiek veel aandacht voor zijn “drie B’s”: basisonderwijs, buitengewoon onderwijs en beroepsonderwijs.

Daartoe dienden niet alleen de beschikbare middelen optimaal aangewend, maar moest ook de behoefte aan werkingsmiddelen worden geobjectiveerd en dienden decretaal samenwerkingsverbanden tussen scholen mogelijk gemaakt. Daarenboven zou een aangepast financieringsstelsel voor scholenbouw worden ontwikkeld.

Daarenboven zou in het basisonderwijs het positieve van het vernieuwd lager onderwijs worden veralgemeend. In het buitengewoon onderwijs diende het aanbod geoptimaliseerd en zouden aangepaste vormen van alternerend leren worden geïntroduceerd. Het secundair onderwijs zou voortaan bestaan uit 3 graden van 2 jaren. De basisvorming werd vastgelegd, het deeltijds onderwijs organiek. Er kwam een definitie van vakken en bekwaamheidsbewijzen, een leerlingencoefficiënt, ...

Voor het deeltijds kunstonderwijs zou een rationalisatie- en programmatieplan worden uitgewerkt. In het hoger onderwijs werden meer samenwerkingsverbanden en een herziening van de financiering in het vooruitzicht gesteld. In het onderwijs van sociale promotie dienden tweedekansonderwijs, basiseducatie en open hoger onderwijs een drempelverlagende rol te spelen.

Conclusie: gebrek aan ambitie kan je de toenmalige CVP-minister Daniel Coens bezwaarlijk verwijten. Alleen hielden een flink aantal van deze dossiers de onderwijswereld nog jarenlang bezig en zinderen een paar onder hen nu nog in alle hevigheid door. Alleen kwamen ook toen al bij de aanvang van het schooljaar de nodige omzendbrieven te laat aan in de scholen. Ook de communautarisering van het onderwijs was er dus blijkbaar niet toe in staat geweest het schooljaar op een ordentelijke manier te laten starten.

Wel kwam er vanaf 1 september 1989 een nieuwe regeling met betrekking tot ambten, vakken, bekwaamheidsbewijzen, prestatiestelsel en bezoldigingsregeling in het secundair onderwijs. Bovendien raakten een paar nieuwe plannen van de overheid bekend. Zo werd blijkbaar een aanslag beraamd op het wachtgeld bij de terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking (=TBS/OB). Zo zou voortaan ook in het onderwijs worden uitgegaan van het principe: wie meer wil werken, kan ook meer verdienen.

24 november 1989 brengt een nationale stakingsdag. Redenen: er is geen krediet voorzien voor een verhoging van de lonen in het openbaar ambt, omdat de Franstalige gemeenschap dit blokkeert en er duiken geruchten op over de wenselijkheid van de vaste benoeming.

ACOD (de socialistische overheidsvakbond) manifesteert echter niet mee. Zij ondertekenen niet veel later het intersectoraal akkoord voor alle overheidsdiensten want zij willen de PS-ministers politiek geen pijn doen. Toch had ook ACOD een jaar eerder op 7 december 1988 met FCSOD (alle christelijke overheidscentrales inclusief die van het onderwijs) mee betoogd voor een betekenisvolle weddenverhoging voor het openbaar ambt, een oplossing voor de diverse sectorale problemen en een degelijke dienstverlening aan het publiek.

In het voorjaar van 1990 verscheen een rapport over een mogelijke herstructurering van de inspectie en begeleidingsdiensten. Maar nog belangrijker was dat ondertussen Onderwijsdecreet I de basis had gelegd voor de uitbouw van een eigen Vlaams onderwijsbeleid. Onder meer via de oprichting van de Vlor, meer aandacht voor lokale inspraak en een aantal andere meer sectorgebonden punctuele bepalingen. Zo werd bij Onderwijsdecreet I onder meer ook de teldag voor het aantal leerlingen vastgelegd op 1 februari van het voorafgaande schooljaar.

Ongelukkig genoeg eindigde ook het schooljaar 1989-1990 voor de vakbonden op de ondertussen vertrouwde, maar gehate manier. Vakantiecircularies werden opnieuw naar de scholen verstuurd vooraleer er onderhandeld werd en onderhandelen was alweer vakantiewerk. Een slechte gewoonte die het Vlaams Parlement pas een vijftiental jaren later in de lente van 2005 probeerde tegen te gaan met de goedkeuring van een resolutie die een ordentelijke start van het schooljaar zou moeten verzekeren.

In elk geval was er in 1990 alweer een hele rake vakantieklap. De overheid constateerde met name een te groot verschil tussen het aantal organieke en het aantal effectieve uitbetaalde ambten én prompt dienden alle onderwijsniveaus hierop zonder enig overleg in te leveren. Uiteraard lagen toen vooral het aantal detacheringen, het aantal boventalligen, de interimarissen en het aanwendingspercentage flink ter discussie. Wat de boventalligen betreft werden door de overheid bij de opmaak van de begroting voor 1991 zelfs een aantal fikse maatregelen overwogen zoals het reffecteren over de netten heen, een versnelde procedure en outplacement.

Maar dat was nog lang niet alles. Een paar maanden voor de grote vakantie van 1990 was door de Brandpuntcentrales niet zonder enige trots voor het onderwijspersoneel een Vlaamse lente met een loonsverhoging van 6% gespreid in de tijd aangekondigd, maar ook die aangekondigde verhoging leek in een verkeerde richting te sporen.

Sommige excellenties opteerden er immers voor om een deel van die verhoging in maaltijdcheques uit te betalen waardoor het systeem van automatische perequatie voor de gepensioneerden zou worden omzeild.

Gelukkig liep het dank zij de sterke reactie van de vakbonden niet zo'n vaart. De eerste Vlaamse onderwijscas bedong 6% loonsverhoging op de loonmassa van april 1990. Die 6% zou echter wel worden gesplitst in 5% algemeen en 1% voor het rechttrekken van een aantal anomalieën. De algemene loonsverhoging zou in 3 schijven worden uitgekeerd op 1 november 1990, 1991 en 1992 zonder tegenprestaties van het onderwijspersoneel. Als compromis zou de eindejaarstoelage vanaf 1990 wel in maaltijdcheques worden uitbetaald. Dit had immers geen weerslag op het pensioen.

Wat de ACV-onderwijscentrales in heel deze hetze echter vooral stak was dat tijdens het hele begrotingsoverleg de overheid blijkbaar alleen maar economische en budgettaire overwegingen op het oog had en geen pedagogische, onderwijskundige of sociale. De piste van de overheid om als tegenprestatie voor de loonsverhoging een werktijdverhoging van 10% te vragen was voor hen ronduit verwerpelijk en stootte dan ook op een staalhard njet van de vakbondsonderhandelaars die uiteindelijk met de steun van hun basis deze piste wisten te keren.

Op die manier haalden de vakbonden tussen januari 1989 en november 1992 wel een algemene koopkrachtverhoging van 10% binnen door de afschaffing van de solidariteitsbijdrage in januari 1989, door de verhoging van het vakantiegeld in mei 1989 en door de respectieve loonsverhogingen op basis van de sectorale en intersectorale cao's in september 1989 en in november 1990, 1991 en 1992.

Intussen werden nog twee andere delicate kwesties geregeld. Op 21 maart 1991 werden zowel het statuut van het personeel van het gemeenschapsonderwijs als dat van het gesubsidieerd onderwijs (vrij en officieel) decretaal verankerd. In juli 1991 werd ook het decreet betreffende de inspectie en begeleiding gestemd. Hierdoor kwam er een meer gelijke behandeling van de onderwijsnetten met betrekking tot de controle van de eindtermen en kreeg elk net een eigen korps met begeleidende, niet sanctionerende bevoegdheid.

Op het einde van het schooljaar 1990-1991 waren in het Vlaams onderwijs echter ook nog drie andere belangrijke aspecten aan de orde. Met name het onderwijsbeleid voor migranten, meer bepaald het onderwijsvoorrangsbeleid en onthaalonderwijs; maar ook het ontwerp van participatiedecreet (versta medezeggenschap) in het gesubsidieerd onderwijs en het organisatiebesluit voor respectievelijk het basisonderwijs, secundair onderwijs, deeltijds kunstonderwijs en onderwijs voor sociale promotie (versta vastleggen vakanties, facultatieve vakantiedag, pedagogische studiedag, duur examenperiode, ...). Allemaal materies die ook nu nog altijd in de onderwijsfocus blijven.

In september 1991 raakt bekend dat de eindejaarstoelage van 1991 opnieuw in centen zou worden uitbetaald. De Vlaamse ministers bleken plots zelf tegen het gebruik van maaltijdcheques gekant. Wellicht onder druk van de komende verkiezingen.

Wel bleef juli 1991 alweer de onderhandelingsmaand bij uitstek. Zo kwam er ondanks een licht verschil in de statuten van gemeenschaps- en gesubsidieerd onderwijs één besluit voor terbeschikkingstelling en reffectatie (=TBS/REA). Zo werden de onderhandelingen omtrent het hogeschooldecreet afgesloten met een protocol van akkoord. Maar dan wel met de verduidelijking dat enveloppenfinanciering niet betekent dat de wedden door de instelling moeten worden betaald én de bemerking dat de inspraak van het personeel nog moet worden geregeld.

Ook omtrent het medezeggenschapsdecreet in het gesubsidieerd onderwijs bereikten de onderhandelaars toen een akkoord. Behalve inzake de minimale sanctie van 5% afhouding van de werkingstoelagen bij niet naleving van de bepalingen van het decreet. Maar aan de eis van ACV-onderwijs dat het onderwijs voor sociale promotie dringend uit het verdomhoekje van het slecht betaalde bijambt moest worden gehaald werd nog altijd geen uitvoering gegeven.

Met de verkiezingen van 19 januari 1992 in het vooruitzicht publiceren de Brandpuntcentrales hun memorandum voor de nieuwe minister van onderwijs. Hun topprioriteit is de herwaardering van het onderwijsambt gekoppeld aan voldoende financiële ruimte, kwaliteitsbewaking en garanties voor daadwerkelijke participatie (inclusief overleg met de vakbonden).

Specifieke aandacht moest ook gaan naar het zoeken van een geëigende oplossing voor een aantal lopende dossiers. Die varieerden toen van een nieuw decreet HO (HOKT) en OSP, over de discussie omtrent de onafhankelijkheid van het toenmalige PMS of de positie van de gesubsidieerde internaten, tot kredieturen voor de vakbondsafgevaardigden en vervroeging van de pensioenleeftijd.

Luc Van den Bossche (1992-1998)

De nieuwe minister van onderwijs Luc Van den Bossche (SP) combineert onderwijs en vorming met ambtenarenzaken. Hij belooft bij zijn aantreden in het voorjaar van 1992 dat de omzendbrieven met betrekking tot het nieuwe schooljaar voortaan ten laatste half mei in de scholen zullen zijn. Een ijdele belofte, zoals later bleek.

Het regeerakkoord van 1992 bevat een ambitieus luik onderwijs. Er moet een aanmoedigingsbeleid worden uitgewerkt naar kansengroepen die relatief weinig aan het onderwijs participeren. Zittenblijven en schoolmoeheid moeten in het lager en secundair onderwijs worden tegengegaan. Pedagogische rust is nodig samen met een betere pedagogische ondersteuning tijdens de loopbaan. Maar tegelijk dient de lerarenopleiding hervormd en zullen 'moeilijke opdrachten' minder uren moeten presteren mits de vrijgekomen tijd aan navorming wordt gependend. De piste van pensionering op 55 jaar voor sommige personeelscategorieën blijft open.

Prioriteiten in het beleid blijven de herwaardering van het beroeps- en technisch onderwijs, een inhoudelijke valorisatie van het hoger onderwijs en een duidelijke taakafbakening voor het OSP. Een efficiënte aanwending van de middelen wordt volgens het regeerakkoord mogelijk door reorganisatie van het SO, HO en OSP, en ook de taken van het PMS zullen opnieuw worden gedefinieerd. Meer autonomie kan door het verminderen van het aantal regels en het toekennen van een globale enveloppe aan de scholen. Tegelijk krijgen diezelfde scholen bij TBS/REA een grotere verantwoordelijkheid.

Ondertussen was Daniel Coens, de laatste federale minister van Nationale Opvoeding en de eerste Vlaamse minister van Onderwijs, overleden op 15 februari 1992. De Brandpuntcentrales hadden het in dat verband over "10 jaar ernstig onderwijsbeleid" met als ankerpunten de verlenging van de leerplicht, "de drie B's", de "politiek van de gelijke lat", het nieuwe gemeenschapsonderwijs, de oprichting van de Vlor, de decreten rechtspositie, het medezeggenschapsdecreet, de eenheidsstructuur in het secundair onderwijs en de eerste Vlaamse onderwijscao, die er kwam "om de besten voor de klas te krijgen".

Maar of dat ook de intentie van minister Van den Bossche en de nieuwe Vlaamse regering was, daarover bestond in mei-juni 1992 de grootste reserve. Want met de begroting voor 1993 kwam ook weer de vrees voor besparingen. Daarenboven waren er ook nog de "paaseieren" van Van den Bossche, de voorstellen die hij rond Pasen boven het Vlaamse onderwijslandschap losliet. Geen vaste benoeming in PMS in het schooljaar 1992/93 en pas vervanging na 2 maanden. Afschaffing van het rollend fonds, het extra urenpakket voor noodsituaties, behalve voor de grondwettelijke verplichtingen van officiële scholen voor godsdienst en zedenleer. Gehandicapten van meer dan 21 waren niet langer welkom in het buitengewoon onderwijs. Die moesten naar de welzijnssector.

Trouwens net voor de zomervakantie van 1992 werd het lijstje van de ministeriële besparingsintenties nog wat langer. De PMS werden opnieuw gestigmatiseerd: ze kostten te veel en moesten inleveren. In het DKO zou het inschrijvingsgeld worden verhoogd. Ook het secundair onderwijs ontsnapte niet aan de besparingsdans. Het verdict was hard. Het aanwendingspercentage ging er in één ruk van 100 naar 98,8%.

Bovendien was er in oktober 1992 nog altijd geen coherente beleidslijn. Enerzijds promoveerde de overheid wel deregulering, maar anderzijds werd door diezelfde overheid bijvoorbeeld voortdurend heel regulerend gesteld dat in het secundair onderwijs de klassen te weinig bevolkt bleven, dat secundaire scholen te veel opties hadden en dat men in het eerste leerjaar met kleinere groepen moest werken.

Tegelijkertijd was er in die periode in de Vlaamse pers echter wel een zekere kentering merkbaar. Van “ons onderwijs is te duur” naar “degelijk onderwijs mag heel wat kosten”. Maar in een rondetafelgesprek maakte minister Van den Bossche onmiddellijk brandhout van deze redenering. “Ik kan geen geld maken, het spijt me,” was zijn laconieke reactie.

Minister Van den Bossche wordt de paniekzaaier. Wat hij zegt is duidelijk, maar ook agressief en soms onbehouwen. Een bloemlezing. “Wie wil leren koken, naaien of bloemschikken moet meer betalen.” Vaste benoeming: afschaffen in DKO en OSP en benoemingsstop in het HOBU. Het DKO moet worden hervormd. En levert het PMS wel efficiënt werk? Schaalvergroting en enveloppenfinanciering zijn de kern voor een nieuw soort hoger onderwijs. Het secundair onderwijs is te duur. Waarom de minimumpakketten niet inkrimpen? Middelen kunnen van secundair naar basis. Het onderscheid tussen TSO en BSO moet dringend verdwijnen en wat met de menswetenschappen: afschaffen?

Aan stof voor discussie, actie en reactie was er in het eerste semester van 1993 bijgevolg geen gebrek. Ook niet binnen de Vlor. Want daar ging alle aandacht naar het debat over “de nieuwe leraar”. De Vlor stelde toen 3 oriëntaties voor: de polyvalente leraar voor het kleuter- en lager onderwijs; de semi-polyvalente leraar met minstens drie vakken voor de eerste graad van het secundair onderwijs en de vakleraar, zowel voor algemene, technische, praktische als kunstvakken, in de tweede en derde graad van het secundair. Uitbreidingsmodules waren mogelijk voor de drie oriëntaties. Ook naar het buitengewoon en volwassenenonderwijs.

Te midden van al deze discussies bewoog er echter ook heel wat in de schoot van de Brandpuntcentrales zelf. Veel stond bij de toenmalige bestuursleden, verantwoordelijke vrijgestelden en het personeel van CCPTO, CVMNO en CURO reeds maandenlang in het teken van een mogelijke fusie. Op 18 mei 1993 was het eindelijk zover. CCPTO, CVMNO en CURO gingen op in één nieuwe ACV-onderwijscentrale, COC. Voortaan waren nog 2 christelijke centrales actief in het Vlaamse onderwijs: de COC (de christelijke onderwijscentrale) en het COV (het christelijk onderwijzersverbond). En COC kreeg onmiddellijk de kans zichzelf te bewijzen.

Er was immers niet alleen het voorstel van de begrotingsminister om de uren waarvoor een personeelslid terbeschikkinggesteld was en waarvoor het niet gereffecteerd of wedertewerkgesteld was in de toekomst nog slechts te bezoldigen tegen 60% (voor COC was dit uiteraard onaanvaardbaar, onbespreekbaar en verwerpelijk), er waren ook nog de onderhandelingen rond de tweede Vlaamse onderwijscao voor 1993/1994 die nog steeds moesten worden afgerond.

Uiteindelijk bereikten de onderwijsvakbonden op basis van een realistische inschatting van het haalbare toch een akkoord over een nieuwe cao met de overheid ondanks alle minder fraaie voorstellen die de beleidsmakers ondertussen hadden gelanceerd.

In grote lijnen komt de inhoud van cao II hierop neer. Er wordt een tegemoetkoming in de vervoerskosten en een algemene weddenverhoging voorzien van ongeveer 4% in “centen en procenten” gespreid over de jaren 93, 94 en 95. Deeltijds ‘brugpensioen’ wordt mogelijk op voorwaarde dat het betrokken personeelslid vervangen wordt door een TBS/OB. Het loon van de kleuteronderwijzer wordt gelijkgeschakeld met dat van de onderwijzer. In het buitengewoon onderwijs wordt de bezoldiging voor kinderverzorgsters en zij die een specifieke opleiding hebben gevolgd, aangepast. In het volwassenenonderwijs zal de verloning worden geharmoniseerd ten opzichte van het dagonderwijs en het HOBU krijgt extra middelen voor de opvang van boventalligen.

Buiten de cao kondigen zich in het schooljaar 1993/94 en 1994/95 nog een rist andere maatregelen en initiatieven aan. De controle op afwezigheid wegens ziekte wordt toevertrouwd aan een privé-organisatie. De koepels en het Gemeenschapsonderwijs ondertekenen een non-discriminatieverklaring inzake gelijke onderwijskansen voor doelgroepopleerlingen. Op 1 september 1994 start een experiment omtrent samenwerkingsverbanden in het secundair onderwijs en vanaf die datum worden ook alle ASO-scholen geleidelijk gemengd.

Wat het hoger onderwijs betreft wordt op 13 juli 1994 het hogescholendecreet gestemd waardoor de hogeschoolonderwijsruimte in Vlaanderen drastisch wordt herschikt en eigen specifieke invulling krijgt ten opzichte van de andere onderwijssectoren.

In het najaar van 1994 snijdt COC een paar totaal andere kwesties aan. Zo vraagt COC in oktober 1994 reeds speciale aandacht en extra middelen voor de spijbelproblematiek in Brussel. In november 1994 wordt er gereflecteerd over de resultaten van een onderzoek over het personeelsverloop in het basisonderwijs. Hieruit blijkt dat heel wat jonge leerkrachten zich aangetrokken voelen door de financiële compensaties, uitdaging en verantwoordelijkheid van jobs buiten het onderwijs én dat conflicten met het schoolhoofd vaak een onmiddellijke aanleiding tot uitstappen zijn.

Op 5 april 1995 wordt het Loc-decreet gestemd. Op grond van dit decreet dient elke school in het gesubsidieerd vrij onderwijs uiterlijk op 1 september 1995 te beschikken over een lokaal onderhandelingscomité waar door de plaatselijke inrichtende macht met de lokale vertegenwoordigers van het personeel onder meer wordt onderhandeld over de plaatselijke arbeidsvoorwaarden.

Tegelijk focust COC in die periode ook op een aantal andere belangrijke vakbondseisen. Met name de bevordering van de tewerkstelling in het onderwijs door middel van aantrekkelijke uitgroei banen, recht op loopbaanonderbreking en bepaalde verlofstelsels; de aanpassing van de prestatieregeling voor praktijkleraars; het afschaffen van plage- en nuluren; het toekennen van het lestijdenpakket voor de volle

100%; het opheffen van de benoemingsstop voor sommige ambten en compensatie-uren voor vakbondswerk.

Minister Van den Bossche heeft echter eigen plannen. Die ontvouwt hij bij het begin van het schooljaar 1995/96 tijdens een toelichting in de Vlor. De minister is per onderwijsniveau voorstander van één statuut voor alle netten. Hij gaat voor enveloppenfinanciering en voor schaalvergroting in het secundair onderwijs. Die evolutie dient gerund door managers en het budget secundair onderwijs dient afgeslankt ten gunste van het basis- en hoger onderwijs.

De onrust groeit. Niet alleen in het Vlaams onderwijs. Ook het Franstalig onderwijs maakt zich op voor de confrontatie die zoals later blijkt maanden zal duren. Hier wordt vooral geageerd tegen de strengere regeling voor de ziekteverloven en de geplande schaalvergroting in het Franstalig secundair en hoger onderwijs.

De onrust in het Vlaamse onderwijs culmineert in een algemene staking en dito manifestatie op 28 februari 1996. Provinciale acties gaan deze stakingsdag vooraf. De actievoerders keren zich vooral tegen de benoemingsstop hoewel de “acht-in-één-klas-actie” van 12 februari 1996 (waarbij in elke klas van het secundair onderwijs slechts 8 leerlingen werden toegelaten en de overgrote rest naar de speelplaats werd gestuurd) er het grote publiek op moest wijzen dat de minister hen voorloog wanneer hij beweerde dat klassen in het secundair slechts gemiddeld 8 leerlingen telden.

Uiteindelijk werd de benoemingsstop - ondanks de vele huisbezoeken van vakbondsvrijwilligers aan CVP-parlementairen - toch goedgekeurd op 3 april 1996. Het plafond voor het aantal vastbenoemden in een school of centrum werd vastgelegd op 85%. Hierboven was geen benoeming meer mogelijk.

Ook zijn andere plannen borg minister Van den Bossche niet op. Hij bleef erbij dat het aantal studierichtingen in het secundair moest worden gereduceerd. Hij bleef voorstander van meer lokale autonomie en verantwoordelijkheid. Zo bevatte het nieuwe decreet over de lerarenopleiding ook een luik over de nascholing waarin werd gestipuleerd dat de lokale school voortaan voor de besteding van de middelen een eigen nascholingsplan diende op te stellen.

Toch begon het schooljaar 1996/97 op het eerste gezicht onder een beter gesternte. Er was immers een globaal akkoord over het voorontwerp van het decreet basisonderwijs omdat de positieve elementen nu eenmaal zwaarder doorwogen dan de negatieve. Het ging immers over “een niveaudecreet dat bundelt”; de vrije keuze bleef gegarandeerd (weliswaar zonder zicht op de zogenaamde “objectieve verschillen”); de minima en maxima van de wekelijkse hoofd- en schoolopdracht zouden voor alle ambten worden vastgelegd en er kwam een besluit van de Vlaamse regering dat een negatieve lijst van opdrachten die niet door het personeel dienden te worden uitgevoerd, zou vastleggen. Wel bleven de bonden onder meer gekant tegen de nieuwe instapregeling voor kleuters en de beperking van het aanwendingspercentage.

Ook in het hoger onderwijs leek het ergste gekeerd. Daar was door de onderwijsbonden immers alarm geblazen omdat heel wat tijdelijken er hun job dreigden te verliezen. Daarom kwam er op vraag van de vakbonden naast een positieve aanpassing van de uitstapregeling (de mogelijkheid tot deeltijdse TBS 55+

en een duidelijke versoepeling van de voltijdse TBS 55+) ook een stelsel van loopbaanonderbreking voor tijdelijken.

Daarnaast verscheen er ook een nota over de omvorming van PMS en MST naar CLB, een proces dat pas in het schooljaar 1999/2000 zijn beslag zou kennen. En dan was er in het begin van het schooljaar 1996/97 nog onderwijscso III die slechts moeizaam tot stand kwam. Het werd voor de onderwijsvakbonden “een bevalling met keizersnede”.

In deze derde Vlaamse onderwijscso werden de eerdere afspraken in verband met de versoepeling van de uitstapregeling in het hoger onderwijs en het systeem van loopbaanonderbreking voor tijdelijken verankerd. Er werd ook voorzien in een soort van deeltijds ‘brugpensioen’ via loopbaanonderbreking en de weddenanciënniteit werd na 10 jaar onvolledige diensten niet langer meer geblokkeerd. Ook werd het systeem van uitgestelde bezoldiging verbeterd.

Oktober 1996 bracht de reactie van COC op de discussienota over het onderwijsaanbod in het secundair onderwijs. COC poneerde daarin een aantal belangrijke stellingen. Een definitief oordeel kan pas als er zicht was op alle gevolgen, ook op de inhoudelijke invulling van de nieuwe studierichtingen. Bovendien mogen bestaande scholen door de geplande herstructureringen niet gedwongen worden tot sluiten. COC verzette zich daarbij niet tegen de doorlichting van het aanbod, wel tegen de haast waarmee dit gebeurde. Hetzelfde gold voor de timing van het advies. Het was onredelijk om dit tijdens de vakantie te vragen. En dan was er nog de zorg voor de leerlingen in de af te schaffen richtingen en het probleem van de zittenblijvers. Daar lag de oorzaak niet alleen bij de structuur van het secundair onderwijs. Ook andere sectoren dienden hierbij geresponsabiliseerd.

Overigens dienden bij de jaarwisseling 96/97 de onderwijsvakbonden samen met hun collega's van de openbare diensten ook bijzonder waakzaam te zijn binnen het geheel van de openbare sector. Dit leidde tot een nationale manifestatie op 29 januari 1997 voor het behoud van hun specifieke pensioenregeling en dito statuut en voor meer tewerkstelling in de openbare sector.

Ondertussen blijft ook minister Van den Bossche niet bij de pakken zitten. Zo stuurt hij net voor het begin van het schooljaar 1997-1998 een ophefmakende persmededeling de wereld in over de contouren van de hervorming secundair. Die hervorming is in zijn ogen nodig voor een optimale leerlingenbegeleiding, een transparanter studieaanbod, de bevordering van de lokale autonomie en het waarborgen van de vrije keuze. Tegelijkertijd moet die hervorming ook leiden tot een betere integratie van het gewoon en buitengewoon onderwijs, meer zorgverbreding, het beheersen van de overheidsuitgaven en het wegwerken van de niet-objectiveerbare verschillen.

Daartoe zouden volgens de minister heel wat maatregelen nodig zijn zoals rationalisatie van het aanbod en ingrijpende wijzigingen in statuut en rechtspositieregeling. Wat de minister betreft kon en moest dit gebeuren via het creëren van samenwerkingsverbanden waarbinnen alle vastbenoemden dienden tewerkgesteld, het stelsel TBS/REA kon worden afgeschaft, de vaste benoeming kon worden gecontingenteerd en de bekwaamheidsbewijzen konden worden verruimd

zodat het personeel breder inzetbaar werd. Gevolg: het secundair onderwijs stond alweer in rep en roer.

Maar ook het basisonderwijs liet zich begin september 1997 niet onbetuigd. Hier werd de roep om bijkomende middelen bijzonder groot. Onder andere voor de uitbouw in de basisscholen van een degelijke organieke administratieve ondersteuning.

Die roep kaderde trouwens in het geheel van het eisencahier van de onderwijsvakbonden voor onderwijscao IV. Voor hen primeert voor 97/98 tewerkstelling op loonsverhoging. Hiertoe dient onder meer ook de selectieve benoemingsstop afgeschaft, net als de plage-uren. Tegelijk dienen ook de prestaties van de praktijkleraars verminderd.

Centraal stond echter ook de eis om de wedde van kleuteronderwijzer en onderwijzer stapsgewijze gelijk te schakelen met die van regent. Bovendien was er ook de dwingende vraag van de onderwijsvakbonden aan de overheid om te voorzien in een tussenkomst voor de vorming van kaders die de werking van de inspraakorganen zouden begeleiden.

In deze hectische tijd gooide het nieuwe beroepsprofiel voor de ervaren leraar nog wat extra olie op het vuur. Het omschreef de ervaren leraar als een soort van pedagogische duizendpoot die alle taken moest aankunnen. Hij/zij was tegelijk opvoeder, docent, begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen, inhoudelijk expert, organisator en innovator. Hij/zij was partner van ouders en externe instanties die onderwijsbetrokken initiatieven aanbieden. Hij/zij was actief en enthousiast lid van het schoolteam en van de onderwijsgemeenschap en daarbovenop een fanatiek cultuurparticipant.

Uiteindelijk kwam het tot een betoging in Brussel op 4 februari 1998. Voor meer middelen voor het onderwijs, voldoende onderwijsaanbod in het secundair onderwijs en een passende omkadering voor elke school. Maar ook tegen de diefstal op het secundair onderwijs (dat flink wat middelen diende over te hevelen naar het basisonderwijs), tegen elke benoemingsbeperking en iedere afbouw van tewerkstelling.

De geplande staking van 11 februari 1998 werd echter te elfder ure opgeschort. Er kwamen opnieuw onderhandelingen in Dworp die resulteerden in het zogenaamde Tivoli-akkoord. Op basis hiervan gingen 3,1 miljard Bef aan extra middelen naar het basisonderwijs. Doch 60% ervan dienden door het secundair te worden opgehoest.

De commotie in het onderwijs bleef echter duren. 17 maart 1998 werd uitgeroepen tot actiedag van de hogescholen. Voor ACOD en COC had het hogescholendecreet van 13 juli 1994 een besparingsoperatie zonder voorgaande tot gevolg. Daarbij werden hogescholen ook nog te vaak bedolven onder allerlei interventies en controles die meer dan eens gekenmerkt werden door tegenstrijdigheid, gebrek aan coördinatie en overleg en de afwezigheid van een visie op het geheel.

Het gesloten enveloppensysteem in het hoger onderwijs moest volgens ACOD en COC eveneens worden opengebroken want ondanks een stijging van het aantal studenten met 6% kregen de hogescholen geen frank meer. Bovendien moest de ongelijke financiering van een student aan de hogeschool versus de universiteit

worden rechtgetrokken en volstonden de investeringsmiddelen niet. Er was eveneens een te krappe financiering van de voortgezette opleidingen en ook voor onderwijsvernieuwing waren extra middelen nodig evenals voor de uitbouw van het elektronisch verkeer.

Daarbovenop werkte voor ACOD en COC de 80%-grens voor de personeelsuitgaven verstikkend. De uitstapregeling moest anders worden gefinancierd en niet worden doorgerekend aan de hogescholen want die handelwijze zette een rem op de aanwerving van jonge en nieuwe medewerkers. Ook was het voor ACOD en COC noodzakelijk dat in alle hogescholen de medezeggenschapsmandaten mee werden verrekend in de opdracht van het personeel.

Even later worden echter ook de onderhandelingen in het secundair onderwijs (die onder grote tijdsdruk waren opgestart) afgerond met een protocol van niet-akkoord vanwege alle vakbonden. Want bezuinigen is alweer troef. Zo werd een inkrimping op het omkaderingspersoneel voor een bedrag van 1 miljard Bef in het vooruitzicht gesteld; evenals een cumulatieve besparing van 2,5% op het onderwijzend personeel via fusie, de overheveling van structuuronderdelen en afbouw van studierichtingen.

De reactie van de vakbonden is scherp, maar overduidelijk: een grondige bijsturing van het decreet of staking in september. COC-kaderleden bezoeken te dien einde de CVP-mandatarissen. Die bezoeken beginnen stilaan vruchten af te werpen (want de verkiezingen naderen). Er komt in eerste instantie een halvering van de besparing op het omkaderingspersoneel. Maar op de militantenconcentratie van 28 mei 1998 in Haasrode dwingt de basis de vakbondstop tot harde acties.

Op 14 juli 1998 wordt het decreet secundair onderwijs toch gestemd. Zij het met een flink aantal wijzigingen. Hierdoor wordt onder meer het overhevelen van uren naar een andere school onderhandelingsmaterie, komt er opnieuw promotiemogelijkheid voor het omkaderingspersoneel, krijgen de leden van de lokale comités inzage in de dossiers en wordt er een tijdspad voor de invoering van het systeem van functiebeschrijving en evaluatie vastgelegd. Ter gelegenheid van de hervorming van het secundair onderwijs zullen oudere leerkrachten ook worden aangemoedigd om vervroegd uit te stappen door middel van een voordelige en bijzondere TBS 55+-regeling.

Nog op 14 juli 1998 wordt het gewijzigd bijzonder decreet betreffende het gemeenschapsonderwijs met eenparigheid van stemmen goedgekeurd. Het doel is responsabiliseren, decentraliseren, democratiseren en depolitiseren.

Eddy Baldewijns (1998-1999)

Begin schooljaar 1998/1999 wordt Luc Van den Bossche (SP) federaal minister van binnenlandse zaken en vice-premier. Voor het Vlaams onderwijs wordt hij voor de rest van het mandaat opgevolgd door zijn partijgenoot Eddy Baldewijns. “Misschien”, zo hopen de onderwijsvakbonden, “brengt Baldewijns de nodige rust.”

In elk geval waren intussen de onderhandelingen met betrekking tot de omvorming van PMS en MST tot CLB en inzake de hervorming van het onderwijs van sociale promotie telkens afgerond met een protocol van akkoord. Volgens COC ging het telkens om serieuze onderhandelingen waarbij de overheid wel oren had naar de verzuchtingen van de vakbonden. Bovendien werd omtrent de jaarwisseling 1998/1999 het decreet met betrekking tot een autonoom personeelsbeleid opgeborgen tot na de Vlaamse verkiezingen van 1999.

Wat het onderwijs van sociale promotie betreft ging het daarenboven over een duidelijk afgeslankte versie ten opzichte van wat in 1995 in het regeerakkoord stond. Belangrijk was dat er met betrekking tot het OSP-HO op dat moment geen hervorming kwam, maar dat er later zou gezocht worden naar een definitieve oplossing. Schaalvergroting werd wel ingeschreven voor de instellingen van het volwassenenonderwijs, maar dan gecombineerd met soepeler programmatieprocedures vanaf september 1999. Bovendien zou het desbetreffende volwassenenonderwijs in de toekomst zoveel mogelijk sporen met het secundair onderwijs volledig leerplan.

Toch bleef het ook in die periode niet zonder meer rustig in het onderwijs. Dit keer kwamen in het voorjaar van 1999 de A2-verpleegkundigen en -studenten op straat. Zij bundelden hun krachten in wat toen plastisch werd omschreven als “de witte onderwijswoede.” Zij ageerden tegen de systematische uitstoot van gebrevetteerde verpleegkundigen in de ziekenhuizen en voor het behoud van de opleiding verpleegkundigen in de vierde graad BSO.

Ietwat in de marge - maar daarom niet minder belangrijk - was rond die tijd ook het onderzoek van de Stichting Technologie Vlaanderen naar werkstress bij leerkrachten. De resultaten logen er immers niet om. Zo bleek dat de gemiddelde stress-score van de Vlaamse leerkracht ver boven de waarde van andere beroepsgroepen ligt. Dat de stress-score in het onderwijs niet hoger ligt bij vrouwen dan bij mannen, niet hoger is bij tijdelijken en niet hoger is in het secundair onderwijs dan in het basisonderwijs. Zelfs de klasgrootte is daarbij niet determinerend.

Wel blijkt stress met de leeftijd toe te nemen. En ... maakt de school waarin men werkt het verschil. Want inspraak en teamwerk helpen tegen stress. Cruciaal in de lokale school is teamgericht functioneren, inspraak in het beleid garanderen, de extra taken evenwichtig verdelen en het personeel vormen en begeleiden. Alleen jammer dat de resultaten van dit onderzoek door heel wat onderwijsverantwoordelijken nooit echt naar waarde werden geschat en nooit echt werden geïmplementeerd in het veld. Het had veel ellende kunnen besparen.

Op 1 april 1999 (en dat was heus geen aprilgrap) werd uiteindelijk toch nog onder minister Baldewijns onderwijscao IV afgesloten voor de voorbije periode 97-98. De

blikvanger was hier ongetwijfeld de geleidelijke gelijkschakeling van de wedde van kleuteronderwijzer en onderwijzer met die van regent, met aanvang op 1 september 1999 en afgerond op 1 september 2004. Daarnaast kregen ook tijdelijken de kans om verlofstelsels te genieten en kon TBS 55+ (zoals dat in die tijd in de onderwijsmond nog heette) na 20 dienstjaren.

Belangrijk voor de organisatie van de lokale secundaire school en het functioneren van de plaatselijke vakbondsafgevaardigde zijn achtereenvolgens twee andere bepalingen in deze cao. Eerst en vooral werd het aantal uren BPT (bijzondere pedagogische taken) in het secundair onderwijs beperkt tot 3% van het lestijdenpakket. Ten tweede werd in de cao ook expliciet gestipuleerd dat er door de lokale vakbondsafgevaardigden in de plaatselijke secundaire school niet langer plageuren moesten worden gepresteerd. Jammer genoeg werd en wordt deze belangwekkende bepaling in de praktijk van alledag door sommige lokale instellingshoofden en plaatselijke inrichtende machten nog altijd niet op een even stringente wijze toegepast.

Marleen Vanderpoorten (1999-2004)

September 1999. Marleen Vanderpoorten is de nieuwe minister van onderwijs en vorming. Het regeerakkoord inzake onderwijs verwijst onder meer naar een efficiëntere aanwending van de middelen; optimalisering van de infrastructuur met intensiever gebruik en openstelling voor de gemeenschap; uitvoering van het politiek akkoord inzake de objectiveerbare verschillen; interne en externe kwaliteitsbewaking; aandacht voor voeding en veiligheid; inspraak en participatie van jongeren en ouders; focus op zorgverbreding en het watervalstelsel; mandaatfunctie voor alle leidinggevenden; bescherming van de personeelsleden met vastgelegde taakbelasting en meer werk- en financiële zekerheid voor beginnende leerkrachten.

Jammer genoeg constateren de onderwijsvakbonden in oktober 1999 reeds dat de onderwijsbegroting in feite niets bevat om de aantrekkelijkheid van het onderwijsberoep te vergroten. Wel is er 3 miljard Bef meer voor het onderwijs, waarvan 2 miljard gaat naar gebouwen en 116 miljoen naar een nieuw op te richten pool voor interimarissen.

Intussen is het in het najaar van 1999 ook hoog tijd voor de uitvoeringsbesluiten van het CLB-decreet en het decreet volwassenenonderwijs én voor een onderwijscao V voor 1999-2000 met als belangrijkste vakbondseisen: integratie van het CLB-personeel in het onderwijs; een algemene loonsverhoging voor alle categorieën; verbetering van de arbeidsvoorwaarden en valorisatie van en meer faciliteiten voor de vakbondsafgevaardigden. Bovendien blijft het rumoerig in het hoger onderwijs waar het personeel op 14 december 1999 demonstreert tegen de te hoge werkdruk en de te krappe enveloppe.

Toeval of niet de beleidsnota van Vanderpoorten voor 1999-2004 breekt vooral een lans voor rust in het onderwijs. Maar wat dan komt kan alleen maar onrust veroorzaken. Zo wil de minister rechtstreeks(er) contact met het veld (als het kan om de vakbonden en zelfs de wettelijke advies- en onderhandelingsorganen heen, zo blijkt later), is ze een fervent aanhangster van het primaat van de politiek en wil ze een nieuwe aanpak van de regelgeving. Decreten dienen afgeslankt en projecten opgestart. Er dient ook meer aandacht te gaan naar human resources management. De lerarenopleiding dient doorgelicht en de vlakke lerarenloopbaan doorbroken. Er komt ook een vervangingspool en de rechtspositie zal worden geharmoniseerd.

De onderwijsvakbonden willen echter niet met een politiek kluitje in het riet worden gestuurd. Er komt een nationale onderwijsbetoging op woensdag 17 mei 2000. De ordewoorden zijn: meer middelen voor het onderwijs en een volwaardige cao V.

Er wordt gedemonstreerd voor een algemene loonsverhoging; een vermindering van de taakbelasting; valorisatie van het lokaal en regionaal vakbondswerk; verbetering van de arbeidsvoorwaarden van het onderhoudspersoneel; organieke administratieve omkadering in het basisonderwijs; een onvoorwaardelijke schrapping van de besparingen in het secundair onderwijs; evenwaardige behandeling van overwerk en bijbetrekking ook in sociale promotie en het deeltijds kustonderwijs; garanties voor bijkomende tewerkstelling in de hogescholen.

Een algemene staking voorzien voor maandag 29 mei 2000 komt er vooralsnog niet. Wel wordt er intussen onderhandeld over het decreet betreffende dringende maatregelen inzake het lerarenambt. Die onderhandelingen leiden tot een protocol van akkoord. Met een betere bezoldiging van overwerk en bijbetrekking. Met de mogelijkheid om TBS55+ers, TBS-PA'ers of gepensioneerden opnieuw in dienst te nemen. Met een regeling van de vervangingspool. Maar er komt geen convenant inzake functiebeschrijving en evaluatie tegen 1 september 2000 en de cao-onderhandelingen springen af.

De start van het nieuwe schooljaar 2000-2001 is meteen het begin van een "hete herfst". De "wittekrijtweede" rukt op. Er komt op de eerste schooldag een ludieke actie met een muur van lege dozen voor het kabinet van de minster. Er wordt gemanifesteerd in Dendermonde en in Tongeren op 20 september 2000. De apotheose volgt twee weken later in Lier, de thuishaven van minister Vanderpoorten, op woensdagnamiddag 4 oktober. De eisen van de COC-COV-manifestanten blijven bij al deze acties zonder meer duidelijk: een algemene loonsverhoging; minder werkdruk; erkenning van het vakbondswerk en behoud van de TBS55+.

Ondertussen slaagt de minister er wel in om een cao V voor 1999-2000 af te sluiten met de liberale (VSOA) en de socialistische (ACOD) onderwijsvakbond, maar niet met de ACV-onderwijscentrales, COC en COV. Maar wanneer de minster haar belofte niet nakomt om tegen 30 november 2000 een zesde onderwijscao voor 2001-2002 af te sluiten en de onderhandelingen daaromtrent afspringen (onder meer op de vakbondseis van een algemene loonsverhoging van 3%), ageren de vier onderwijsvakbonden weer samen in gemeenschappelijk front.

Zij stippelen samen een gefaseerd actieplan uit met speciale infovergaderingen, algemene stakingen en wisselstakingen in december en stiptheidsacties in januari. In december 2000 springen de onderhandelingen echter opnieuw af. Gevolg: er wordt gestaakt op 25 en 26 januari 2001, met provinciale acties op de eerste stakingsdag en een nationale betoging op het Martelarenplein in Brussel op de tweede stakingsdag. Op 14 maart 2001 volgt nog een intersectorale ACOD-FCSOD-betoging onder meer ter ondersteuning van de lopende cao VI-onderhandelingen in het onderwijs. De centrale vakbondseis van 3% loonsverhoging blijft onverkort overeind.

Uiteindelijk raakt cao VI toch rond. Minister Vanderpoorten aanvaardt de algemene loonsverhoging van 3% ondanks de tegenwerking van haar liberale collega's Dewael en De Gucht. Minpunt is wel dat de loonsverhoging gespreid wordt over een langere periode; twee derde wordt pas betaald in juni 2003.

Daarnaast zitten er in cao VI ook nog een flink aantal kwalitatieve maatregelen. Zo wordt er voorzien in kinderverzorgsters en bijkomende administratieve hulp in het basisonderwijs. Het maximum aantal uren voor een voltijdse betrekking gaat er van 28 naar 27. In het secundair onderwijs wordt het aantal uren voor de leraar praktische vakken verlaagd, wordt het lestijdenpakket opgetrokken en wordt het aantal plageuren ingeperkt. De enveloppe in het hoger onderwijs wordt verhoogd. In de CLB wordt er voortaan 36 in plaats van 38 uur per week gepresteerd. Ook dienen de centra niet langer open te blijven tijdens de paasvakantie. Voor het deeltijds kunstonderwijs worden extra middelen in het vooruitzicht gesteld.

In het voorjaar van 2001 staan de inhoud en de conclusies van de loonstudie centraal. Die was door minister Vanderpoorten een tijd voordien aan Hay uitbesteed. Hierin stelden de onderzoekers onder meer dat het loonpakket in het onderwijs sterk verschilt van de referentiemarkt. Het lagere basisloon wordt er gecompenseerd door bijkomende voordelen zoals vaste benoeming, meer vakantie en de specifieke pensioenregeling. Het ondersteunend personeel blijft echter te laag scoren net zoals het bestuurspersoneel. Daartegenover is volgens Hay de loonspanning tussen regent en licentiaat te groot en die tussen onderwijzend personeel en directeur te laag. Een goed evenwicht is er wel tussen werk en privé. Maar het ontbreken van echte loopbaanmogelijkheden en werkingsmiddelen wordt als uiterst negatief ingeschat.

Om een goed beloningsbeleid te voeren dient volgens Hay onder meer de opdracht van de leraar opnieuw gedefinieerd in functie van zijn kerntaken. Directiefuncties moeten beter worden verloned en meer aandacht dient te gaan naar hun vorming. Daarnaast dient gedacht aan loopbaandifferentiatie via toeslagen voor knelpuntregio's of schaarstefuncties, moet de validering van nuttige ervaring worden uitgebreid en dienen de grote verschillen tussen tijdelijken en vastbenoemden te worden weggewerkt.

In de marge voegde minister Vanderpoorten hier nog een eigen denkspise aan toe. Zij pleitte net voor de grote vakantie van 2001 voor het opnemen van zelfstandige stage in het geheel van de lerarenopleiding als oplossing voor het toen dreigende tekort aan leraren.

Tijdens de zomervakantie van 2001 waren er opnieuw heel wat vakantieklappen. Omzendbrieven werden naar de scholen verstuurd zonder decretale onderbouw. Die volgde later wel, zo redeneerde de overheid. Het primaat van de politiek zou daar wel voor zorgen.

Waartoe dat primaat van de politiek wel kon leiden bleek echter weldra, 2 dagen voor 9/11, op "blauwe zondag" 9 september 2001. Minister Vanderpoorten kondigde toen totaal onverwacht - onder impuls van haar companen Dewael en De Gucht - het einde aan van de TBS55+ voor het onderwijspersoneel. Voortaan werd het TBS58+.

De onderwijsvakbonden reageerden bijzonder scherp en bitter. Deze bruuske maatregel "is totaal onaanvaardbaar en absoluut onbespreekbaar. Een onverteerbare strafmaatregel voor het onderwijspersoneel. Een schandalige uitholling van het tijdscrediet en een achterbakse inbreuk op de cao-afspraken. Een ondemocratische beslissing die het onderwijspersoneel door de strot werd geduwd."

Menigvuldige acties werden gepland: van prikacties tot manifestaties en stakingen, met 5 oktober 2001 (Wereldlerarendag) als centrale stakings- en actiedag. Gevolg: er werd weer overlegd en onderhandeld tot begin januari 2002. Dan gaan de weliswaar enigszins aangepaste besluiten inzake TBS 58+ naar de Raad van State met voor COC een protocol van niet-akkoord.

Ondertussen had minister Vanderpoorten ook haar beleidsbrief 2001/2002 gepubliceerd. Die was in feite weinig zeggend. Maar de minister realiseert zich eindelijk wel dat ICT bijkomende middelen nodig heeft. Ook de EVC (Elders

Verworven Competenties) dienen gevaloriseerd. Tussen de verschillende soorten onderwijs en tussen onderwijs en andere vormen van opleiding.

In het hoger onderwijs gaan de associaties van start. Zij betekenen vooral een schaalvergroting met een cumulatie van beslissingsmacht. Een beslissingsmacht die vanuit het oogpunt van het personeel vraagt “om een reële tegenmacht om willekeur en machtsmisbruik te voorkomen”.

Begin januari 2002 wordt er onderhandeld over het voorontwerp van decreet betreffende gelijke kansen. COC gaat akkoord met de onderliggende principes (waaronder het recht op inschrijving en de aanvaardingsplicht), maar niet akkoord met het gebrek aan middelen (en de gesloten enveloppe) om deze principes in de praktijk te realiseren. Uiteindelijk wordt het decreet in juni 2002 toch in het Vlaams parlement goedgekeurd, maar de roep om middelen blijft.

Parallel met deze gelijkekansenproblematiek werd door minister Vanderpoorten ook een groots opgezette vijfdelige rondetafelconferentie voor het leerplichtonderwijs georganiseerd over uiteraard gelijke kansen voor allen, vrijheid van onderwijs, personeel, kwaliteitsonderwijs voor allen en financiering van het onderwijs. Jammer genoeg ging het hier om te veel show met veel geblaat en veel te weinig wol.

Intussen groeit in het onderwijsveld en bij de onderwijsvakbonden alweer de onrust. Het voorontwerp van het structuurdecreet hoger onderwijs is aanvankelijk bijzonder ongunstig voor de hogescholen en de kleinere universiteiten met gebrek aan inspraak van alle betrokkenen. In het secundair onderwijs is er de hervorming van de tweede graad ASO waarbij het aantal studierichtingen wordt gereduceerd en herschikt.

Daarbij komt ook nog de lancering van de discussienota “Maatwerk in samenspraak” waarin minister Vanderpoorten een tweesporenbeleid voorstelt met betrekking tot kinderen met speciale onderwijsbehoeften. Om meer van deze kinderen in het gewoon onderwijs te houden moet volgens de minister vooral meer samenwerking worden uitgebouwd tussen het buitengewoon en gewoon onderwijs. Alleen bij zeer specifieke behoeften dient voorzien in regionale ondersteuningsscholen. Deze discussienota van Vanderpoorten zwengelde meteen ook het debat omtrent inclusie stevig aan. Een debat dat nu in het najaar van 2008 nog volop woedt, maar dan wel op grond van de Leerzorgversie van de huidige minister Frank Vandenbroucke.

De discussienota “Maatwerk in samenspraak” van minister Vanderpoorten omtrent de positionering van het buitengewoon versus het gewoon onderwijs werd echter dra ingekapseld in een andere nota met betrekking tot een totale hertekening van het onderwijslandschap. Ook deze nota was niet van aard om het onrustgevoel in het onderwijs te laten wegebben want de minister stelde er onder meer volgende kerngedachten in voorop.

De plaats van het buitengewoon onderwijs dient herbekeken om de inclusiegedachte en de knelpunten in het buitengewoon onderwijs op te lossen. Scholen dienen levenskrachtig te zijn en meer samen te werken en leerkrachten dienen meer individueel begeleid. Er moet gewerkt worden naar brede eerstegraadsscholen via proefprojecten en naar een transparante en flexibele structuur wat in het secundair

onderwijs het doorbreken van de onderwijsvormen impliceert. Een discussie die ook nu weer manifest aan de oppervlakte komt.

Tegelijk met deze discussienota's lag er in die periode ook nog een ander belangrijk dossier op tafel, met name een visienota met betrekking tot de hertekening van het onderwijslandschap basisonderwijs. Bovendien heerste er in het veld ook heel wat wrevel omtrent de vermeende reclame en hang naar commercialisering in de scholen.

Ook een ander trekje van Vanderpoorten zorgde voor heel wat irritatie. Zij had immers (net zoals haar opvolger Frank Vandenbroucke nu) de vervelende gewoonte aangenomen om nieuws over het onderwijs onmiddellijk via de media te verkondigen zelfs al ging het om materies die nog met de sociale partners moesten worden onderhandeld.

Toch werd net voor het einde van het schooljaar 2001/2002 het voorontwerp van decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs aangepast. Het personeelsoverleg werd ingeschreven naast de indeling in bachelor en master en de principes van accreditatie en kwaliteitszorg.

Dat belette minister Vanderpoorten echter niet het schooljaar 2002/2003 te beginnen met een venijnige prik. De afschaffing van de TBS55+ vindt ze zelf één van haar grote realisaties. Verkeerde inschatting, zoals later bleek. Die frontale aanval op de rechten van het individuele onderwijspersoneelslid werd de smet op haar blazoën als minister van onderwijs en vorming.

Wat later namen de onderwijscentrales de Vlaamse begroting voor 2003 onder de loep. Voor COC kwam die neer op "veel ideeën maar te weinig euro's".

De onrust verdween maar niet uit het Vlaamse onderwijs. De rationalisatie in de hogescholen - en dan meer bepaald het niet verlengen van de contracten van tijdelijken - zorgde voor heel wat sociaal leed. Bovendien bleek uit een werkdocument van de minister dat de lerarenopleiding zou worden hervormd terwijl er nog altijd gediscussieerd werd over een komende hertekening van het basisonderwijs. En dan was er nog Accent op Talent dat naar eigen zeggen meer specifiek naar het secundair onderwijs toe "een nieuwe perspectief" brengt "voor technische en technologische beroepen en opleidingen."

De Vlaamse leraren van het basis en secundair onderwijs geven dan ook via COC een vernietigend cijfer (gemiddeld 3,5 op 10) aan het onderwijsbeleid in Vlaanderen onder Vanderpoorten. Gevolg: de lopende rondetafelconferentie over het leerplichtonderwijs wordt getrakteerd op een "legedozenactie" van het gemeenschappelijk vakbondsfront.

Wel zijn er sinds 1 september 2003 ook scholengemeenschappen in het basisonderwijs. Op 14 februari 2003 wordt het decreet daartoe goedgekeurd. In het basisonderwijs komt tegelijk ook een nieuwe personeelscategorie op basis van een puntenenveloppe, met name die van het beleids- en ondersteunend personeel.

De onderhandelingen over het participatiedecreet (over lokale medezeggenschap via de schoolraad ter vervanging van de participatieraad en op overkoepelend niveau over

de Vlor) eindigen voor COC op een protocol van niet-akkoord. In dit protocol hekelt COC onder meer het feit dat personeelskandidaten voor de schoolraad niet moesten worden voorgedragen op lijsten ingediend door de representatieve vakbonden. Ook kon het voor COC niet dat de samenstelling en de bevoegdheden van zowel schoolraad als Vlor op een of andere manier tot een uitholling zouden kunnen leiden van de wettelijke inspraakorganen zoals het lokaal comité op het plaatselijk vlak of de overkoepelende onderhandelingscomités op centraal niveau.

Nog opvallend in februari 2003 is de interprofessionele betoging tegen het GATS-akkoord, tegen de dreigende commercialisering, liberalisering en privatisering van diensten. De ACV-onderwijscentrales COC en COV zijn die dag opvallend aanwezig op de trappen van de beurs achter het spandoek: "Onderwijs is geen koopwaar".

Ageren doet ook het hoger onderwijs. Zij schorsen de lessen op 20 februari 2003. Zij nemen de manke financiering van het hoger onderwijs op de korrel. Het aantal studenten neemt wel stevast toe, maar de financiering niet. Hun eis is dan ook even duidelijk als logisch. Zij willen een betere basisfinanciering gekoppeld aan de stijgende studententallen.

Het Pisa-onderzoek van 2003 is voor het Vlaamse onderwijs revelerend. De Vlaamse 15-jarigen scoren bijzonder goed in vergelijking met de andere OESO-landen. Wel is de impact van de socio-economische status (=SES) in Vlaanderen opvallend sterk. Maar op Finland na scoren onze socio-economisch "zwakste" leerlingen nog altijd beter dan in de meeste andere landen.

Trouwens kansarmoede bestrijden, zo beklemtoont COC tijdens een vakbondsactie in Aalst op 7 mei 2003, lukt het best met gemotiveerde en energieke leerkrachten. Dat betekent echter ook dat COC als vakbond oog moet blijven hebben voor een goeie uitstapregeling voor die oudere leraren die na jarenlange trouwe dienst de broodnodige motivatie en energie echt niet meer kunnen opbrengen.

Overigens dienen zich rond die tijd nog een paar andere kwalitatieve dossiers aan. Agressie van leerlingen tegen leerkrachten is ook in Vlaanderen wel degelijk aan de orde evenals pesten op het werk door collega's, directeurs of andere superieuren, ... Ook hieraan dient in het onderwijs dringend meer aandacht besteed.

Het COC-congres van oktober 2003 heeft het over een ander kwalitatief thema, meer bepaald over "Onderwijs in de ban van de markt", onderwijs in de ban van de economisering en commercialisering. Nog in oktober 2003 publiceert COC de samenvatting van een interne enquête over nog een kwalitatief aspect, meer specifiek over inspraak, de werking van de Loc's, de lokale onderhandelingscomités in het gesubsidieerd vrij onderwijs. De conclusie is: inspraak blijft ook hier vaak moeilijk ondanks de goeie voorbeelden. Meer dan eens ontbreken de nodige faciliteiten, tijd en info. In 15% van de scholen wordt het Loc-verslag zelfs niet gecommuniceerd. Voorvergaderen blijft een pijnpunt.

Het HIVA-onderzoek in basis- en secundair onderwijs bevestigt in deze periode de analyse van COC met betrekking tot nog een ander kwalitatief dossier, met name dat van de werkdruk en de taakbelasting. Het HIVA heeft het in zijn conclusie dan ook

over meer werkuren (gemiddeld 47,5 uur), meer lasten (49% van het personeel voelt zich meestal zwaar belast) en meer druk in het leerplichtonderwijs.

De aanbevelingen van het HIVA-onderzoek zijn niet minder belangwekkend. Er dient in het leerplichtonderwijs geopteerd voor minder taakbelasting; een efficiënter tijdsgebruik; een evenwichtiger en oordeelkundiger verdeling van de taken; professionalisering van schoolorganisatie en schoolmanagement; meer aandacht voor personeelsbeleid en betere ondersteuning. Onderwijsvernieuwingen dienen meer doordacht en gematigd ingevoerd.

“Planlast ten gevolge van een doorlichting”, voegt de onderwijsinspectie hieraan toe, “kan door meer overleg vermeden worden.”

Het stressonderzoek van de SERV spitst zich echter toe op een aantal andere oorzaken: de leeftijd (vooral tussen 50 en 55 een probleem); het schoolbeleid (vooral gebrek aan een participatief beleid wat leidt tot veranderingen zonder overleg) en overbevraging (vanuit samenleving en overheid).

De actie in het hoger onderwijs van 19 november 2003 zet een specifiek accent uit het SERV-rapport extra in de verf. De risicogroep om zwaar psychisch vermoeid te raken wordt in de hogescholen geraamd op 34,2% terwijl dit gemiddeld voor Vlaanderen 23,3% bedraagt. Het hoger onderwijs heeft dan ook dringend 400 nieuwe personeelsleden nodig die ze echter niet kan aanwerven omdat het geld ontbreekt.

Het Witboek Accent op Talent (aanvankelijk alleen in het bezit van een aantal ingewijden) gooit het echter over een totaal andere onderwijsboeg. Wil Vlaanderen zijn huidige niveau van welzijn en welvaart behouden, dan is er voor de school blijkbaar eerder een economische dan een sociaal-culturele functie weggelegd. Het Witboek pleit voor het secundair onderwijs dan ook onder meer voor een meer structurele samenwerking met het bedrijfsleven, modulair onderwijs, scholengemeenschappen met zelf te beheren enveloppen, flexibele leertrajecten en een samengaan van de laatste graad van het basisonderwijs met de eerste graad secundair.

Naar het einde van het schooljaar 2003/2004 toe publiceert COC een eigen onderwijsrapport voor minister Vanderpoorten. Het resultaat is op zijn zachtst gezegd niet altijd even flatterend. Voltijdse uitstap: 0/10; deeltijdse uitstap: 8/10; cao V: 0/10; cao VI: 9/10; rust: 2/10; gelijke kansen: 6/10. Hoewel hieraan onmiddellijk moet worden toegevoegd dat op het moment van de publicatie van voornoemd rapport de verlenging van de overgangsmaatregelen inzake TBS 58+ met 2 jaar voor de personeelsleden geboren tussen 1 september 1947 en 1 september 1952 nog niet in rekening was gebracht.

Wel blijft het ook tijdens het laatste semester van het ministerschap van Vanderpoorten onrustig in het onderwijs. In het voorjaar van 2004 is het volwassenenonderwijs woedend omdat het zwaar dreigt getroffen te worden door de besparingsplannen van de overheid. Prompt wordt een petitie-actie gestart.

In mei 2004 roeren de onderwijsvakbonden zich nogmaals. In het hoger onderwijs vullen de directies 200 begrote voltijdse eenheden niet in. “Zo bakken zij,” volgens

COC, “stenen op kosten van het personeel. In 2003 zelfs voor een bedrag van 8,5 miljoen euro.”

En dan is er nog het tussentijds rapport van de commissie Accent op Talent van de Koning Boudewijnstichting dat op 12 mei 2004 officieel aan de buitenwacht wordt voorgesteld. De bonden hebben hierbij een pak kritische bedenkingen. Want algemeen dreigt onderwijs ondergeschikt te raken aan economische belangen en opnieuw is er de steeds terugkerende roep om voldoende middelen, anders wordt de operatie die de commissie voorstelt een totale rationalisatie. Meer specifiek vraagt volgens de onderwijsvakbonden een modulaire onderwijsorganisatie van het personeel onverantwoorde flexibiliteit, zal de schoolopdracht voor taakverzwaring zorgen en zet de voorgestelde grotere autonomie voor de schoolbesturen de rechten van het personeel op de helling.

In juni 2004 verschijnt het COC-memorandum voor de nieuwe Vlaamse regering. Prioritair wenst COC een stabiel, coherent en verstandig onderwijsbeleid, met voldoende middelen via een objectieve en onafhankelijke financiering, met respect en waardering voor het onderwijspersoneel en een reële, afdwingbare participatie. COC wijst enveloppenfinanciering, Europees dirigisme en de opkomende privatisering af en wenst steeds als volwaardige gesprekspartner te worden beschouwd.

COC is niet tegen lokale autonomie behalve wanneer die verregaande personeelsconsequenties impliceert. Wat de schoolopdracht betreft stelt COC drie voorwaarden: alle taken moeten hierin worden opgenomen; alle tijd besteed aan die taken moet eerlijk en objectief gemeten worden en de vermindering van de taakbelasting moet resulteren in bijkomende aanwervingen. Met betrekking tot de problematiek van het inclusief onderwijs pleit COC met overtuiging voor een realistische benadering en aanpak.

Overigens raakt niet lang daarna het eindrapport van de discussiegroepen omtrent Vanderpoortens visienota “Maatwerk in samenspraak” klaar. Dat breekt onder meer een lans voor verruimde toegankelijkheid van het gewoon secundair onderwijs voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften door curriculumdifferentiatie, maar dan wel gekaderd binnen een versterkt geïntegreerd onderwijs (=GON) met het buitengewoon onderwijs als expertisecentrum.

Frank Vandenbroucke (2004-)

Ondertussen staat na de verkiezingen van juni 2004 een nieuwe Vlaamse regering op de rails met Frank Vandenbroucke (SP) als Minister van onderwijs en vorming gecombineerd met werk. In het Regeerakkoord staat nagenoeg niets over het onderwijspersoneel, maar de begroting wijst de weg.

Er is voor de schuldaflossing een overschot van 444 miljoen euro op de begroting nodig. Er is geen ruimte voor loonsverhoging, ook niet in het onderwijs. Er zijn evenmin middelen voorhanden voor de gelijkschakeling van het vakantiegeld. Besparen wordt de boodschap in het onderwijs, voor 23,5 miljoen euro. Specifiek zal in het secundair en volwassenenonderwijs de stijging van het aantal leerlingen en cursisten niet worden verrekend, met in het secundair nog een bijkomende besparing op het ondersteunend personeel. Ook op de vervangingspool zal worden bespaard evenals op de werkingskosten van de CLB.

Toch werden in dat ongunstige klimaat van besparingen in het najaar van 2004 besprekingen voor een nieuwe onderwijscao, cao VII, opgestart. Dit keer zal voorbereidend worden overlegd in 5 werkgroepen: verloning en administratieve problemen; vervangingen, werkdruk en planlast: syndicale relaties; loopbaan en uitvoering vorige cao's.

Maar ook op het internationaal onderwijsvlak beweegt er in die periode heel wat. Zo is er de publicatie van het Pisa-rapport van 2003 met Vlaanderen "als wereldkampioen wiskunde". Zo besteedt COC specifiek aandacht aan het OESO-rapport over het "Aantrekken, behouden en bijscholen van effectieve leraren." De OESO pleit hierin voor meer flexibiliteit en autonomie en veel minder centrale regelgeving. Het zet - wat Vlaanderen betreft - de huidige rechtspositieregeling voor het personeel inclusief de vaste benoeming op de helling.

Bovendien stak er op dat moment misschien ietwat meer in de marge nog een andere discussie de kop op. Met name die over de brede school, een concept afkomstig uit Nederland. In dit debat gaat het voornamelijk over de school als ontmoetingsplaats, met klemtoon op de maatschappelijke context rond de school; over de school en maatschappelijke inclusie, over de school ingebed in het maatschappelijk weefsel van de buurt.

De beleidsnota 2004-2009 van minister Vandenbroucke vertrekt eveneens vanuit de sociale context. Zijn uitgangspunt is nobel en sociaal meer dan acceptabel. Hij gaat voor gelijke onderwijskansen voor iedereen om sociale exclusie tegen te gaan. Prioritair zijn het terugdringen van het watervaleffect, het herwaarderen van het technisch en beroepsonderwijs, het stimuleren van levenslang leren en het verbeteren van het systeem van deeltijds leren en werken.

Voor COC dienen er tegenover de implementatie van al deze ideeën en vernieuwingen in het onderwijsveld echter ook voldoende middelen, inspraak en tijd te staan. Anders wordt het risico op overbevraging en afhaken van het personeel te groot. Daarenboven, waarschuwt COC, kan en mag het gelijkekansendiscours niet misbruikt worden om de rechtspositie van het onderwijspersoneel te ondergraven via de uitwerking van bepaalde ministeriële beleidsintenties inzake het beleidsvoerend

vermogen van scholen, tijdelijke mandaten voor directeurs, het aanmoedigen van de externe mobiliteit, het moderniseren van het personeelsbeleid, het invoeren van systemen van functiebeschrijving en evaluatie, ...

Wat voor minister Vandenbroucke in elk geval dringend aan hervorming toe is, is de lerarenopleiding. In zijn conceptnota lanceert hij onder meer volgende ideeën: er komt één diploma van leraar; mentoren begeleiden studenten tijdens hun stage en beginnende leraren bij de aanvang van hun loopbaan; leraren lager secundair onderwijs worden opgeleid voor 2 vakken; voor de andere leraren secundair onderwijs zijn er twee mogelijkheden: ofwel een ingebouwde lerarenopleiding in hun masteropleiding ofwel een afzonderlijke opleiding. COC concludeert: “Nog iets te veel onduidelijkheden.”

Wel akkoord gaat COC met de inhoud van onderwijscao VII waarvan de onderhandelingen afgerond werden in januari 2005. Positief in deze cao is de regeling van het vaderschapsverlof, de clustering van de deeltijdse opdracht, het voorzien van een vervangingscontingent en de weliswaar eerste voorzichtige aanzet voor de verdere bespreking van een aantal kwalitatieve maatregelen inzake planlast, syndicale werking en bescherming van de vakbondsafgevaardigden.

Naast deze cao is er wat later ook een akkoord over een eerste specifieke cao voor het hoger onderwijs. De uitgangspunten hierbij waren: erkenning van de werkdruk; ondersteuning van de medezeggenschap; betere rechtsbescherming van de tijdelijken; een betere regeling van de mobiliteit en een aantal punctuele items zoals de oprichting van een sectoraal vormingsfonds. Daarbij kwam nog dat kort daarna het Vlaams Onderhandelingscomité voor het Hoger Onderwijs (het VOC-HO) na heel wat perikelen eindelijk boven de doopvont werd gehouden.

Maar dat betekende nog lang niet dat in de lente van 2005 alles ‘peis en vree’ was in alle sectoren van het onderwijs. Vooral in het secundair en het volwassenenonderwijs heerste er ter wille van de besparingen op het personeel veel misnoegdheid en wrevel wat op woensdag 20 april 2005 leidde tot een symbolische waarschuwingsactie voor het kabinet van minister Vandenbroucke. Deze actie, de zogenaamde “Actie min 1000”, symboliseerde het aantal betrekkingen dat tijdens het schooljaar 2005/2006 zou verloren gaan wegens voornoemde bezuinigingen. Tegelijk was het echter vooral een eerste beperkte waarschuwing aan het adres van de minister dat het personeel niet langer duldde dat hij in bepaalde sectoren bezuinigde op de personeelsuitgaven om met het uitgespaarde geld elders zijn eigen plannen te verwezenlijken.

Tot die plannen behoorde ongetwijfeld het organiseren van steeds meer proeftuinen die de minister en de overheid meer informatie moesten verschaffen over mogelijks in de toekomst in het geheel van het onderwijsveld te implementeren projecten. Voor COC was in mei 2005 daarbij essentieel dat bij de organisatie van al die projecten onder meer steeds de rechtszekerheid van het personeel verzekerd moest blijven.

Eind juni 2005 had COC vooral oog voor de ministeriële conceptnota over de hervorming van het volwassenenonderwijs. Op grond van de voorstellen van de minister zou daarin het onderscheid tussen algemeen vak, technisch vak en praktisch vak verdwijnen, zou de directie oordelen of iemand de nodige kennis had om een module te geven en zou er voor alle personeelsleden een centrumopdracht komen van

38 klokuren. Consortia (=samenwerkingsverbanden) zouden worden opgericht samen met een aparte onderhandelingsstructuur. Maar onduidelijk bleef wat er met het HOSP (hoger onderwijs sociale promotie) zou gebeuren.

Duidelijkheid was er in september 2005 echter wel met betrekking tot het functioneren van de vervangingspool. Die werd met ingang van dezelfde datum afgeschaft. Wat later gingen in de rand ervan wel 2 proefprojecten van start. Met name één rond de “vervanging korte afwezigheden” en een tweede inzake “bedrijfsstages”. Het hoger onderwijs bereikte inmiddels een akkoord over de beperking van de afstudeerrichtingen.

Intussen waren ook de onderhandelingen voor onderwijscao VIII opgestart. De onderhandelingen verliepen aanvankelijk heel moeizaam. Vooral de verhoging van het vakantiegeld was voor Vandenbroucke een financiële doorn in het ministeriële oog. Maar de dingen bleken eind december 2005 geëvolueerd. Positief was dat de cao-enveloppe opgetrokken werd van 215 tot 309 miljoen euro en dat er consensus groeide over het feit dat tegen 2011 iedereen in het onderwijs een vakantiegeld van 92% van het referentemaandloon zou genieten.

Negatief was voor de vakbonden dan weer dat de enveloppe uiteindelijk te klein bleef. Bovendien mocht de verhoging van het vakantiegeld nooit pasmunt zijn om andere ongewenste zaken door te duwen en kon de aanwezigheid en betrokkenheid van de inrichtende machten aan de cao-onderhandelingstafel voor de vakbonden slechts onder bepaalde voorwaarden.

Tegelijk bleef de onderwijsminister het onderwijsveld bestoken met allerlei ideeën, voorstellen en nota's. Zijn beleidsbrief voor 2005-2006 “Goed voor de sterken, sterk voor de zwakken” was ambitieus in het promoten van zijn speerpunten voor gelijke onderwijskansen. Zijn voorontwerp op de lerarenopleiding focuste op de LIO-baan (de leerkracht-in-opleiding), het mentorschap, één diploma en twee types (geïntegreerde en specifieke lerarenopleiding). Zijn discussienota over leerzorg of de verhouding tussen gewoon en buitengewoon onderwijs én de plaats daarin van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften had het over de indeling van het onderwijs in vier clusters en vier zorgniveaus. Met zijn flexibiliseringsdecreet in het hoger onderwijs wou de minister meer vrijheid voor de studenten organiseren. Zijn nieuw financieringsvoorstel voor het hoger onderwijs ging uit van outputfinanciering.

Gevolg: de onrust in het onderwijs groeit alweer. Het flexibiliseringsdecreet zal in het hoger onderwijs onder meer leiden tot een gevoelige stijging van de taakbelasting van de studentenadministratie. Het nieuw financieringsvoorstel voor het hoger onderwijs komt in feite neer op een herverdeling van de middelen, zonder nieuwe middelen. Voor de betogers in Brussel, Gent en Antwerpen is dit niet te slikken!

Ook de voorstellen omtrent de lerarenopleiding veroorzaken heel wat commotie. Bij het afsluiten van de onderhandelingen tekent COC een protocol van niet-akkoord wegens het tekort aan middelen om de doelstelling te halen, de werkdrukverhoging voor het personeel en de concepten LIO-baan en mentorschap die absoluut nog niet op punt staan.

Bovendien bevestigt rond die tijd een enquête van COC over “Hoe hou je jonge mensen in het onderwijs?” wat iedereen reeds lang wist. Voor de vroege uitval in het onderwijs zijn er drie oorzaken: te veel werkdruk, te weinig werkzekerheid en de gebrekkige aanvangsbegeleiding.

Toch is het vooral het dossier leezorg dat reeds in de eerste helft van 2006 de aandacht naar zich toe trekt. COC heeft een flink aantal fundamentele bedenkingen. Er is het probleem van de draagkracht in het gewoon basis- en secundair onderwijs en in de CLB. Er zijn de problemen rond clustering en certificering, rond de competenties van het personeel. Er is het primaat van het inschrijvingsrecht: eens ingeschreven, altijd ingeschreven. BSO en DBSO dreigen meer zorgleerlingen te moeten opvangen. De expertise en traditie van het buitengewoon onderwijs versplintert.

Ook de door de minister geciteerde knelpunten van het buitengewoon onderwijs zijn voor COC aan te pakken zonder dergelijke grootschalige hervorming. De timing is onrealistisch. Het leezorgkader eist een te grote en te snelle evolutie en is onbetaalbaar. De nota van de minister zegt niets over de hoge kostprijs. Zonder veel bijkomende middelen is het een platte besparing.

In september 2006 wordt het ontwerp van cao VIII voorgelegd aan het nationaal comité van COC. Het gaat niet om een cao voor 2, maar voor 5 jaar (2005-2009) waarvoor het eisencahier werd ingediend op 24 mei 2005 en de onderhandelingen werden afgesloten op 22 augustus 2006. Het hoger onderwijs is in deze cao niet opgenomen. Voor deze onderwijssector komt er een aparte cao. De inrichtende machten werden betrokken bij de onderhandelingen. De enveloppe evolueert uiteindelijk naar 313.3 miljoen euro, hoger onderwijs inbegrepen.

Blikvangers in deze cao zijn voor COC de verhoging van het vakantiegeld tot 92% voor iedereen, zij het gespreid in de tijd tot 2011, het optrekken van de lagere salarisschalen, de betere bezoldiging van de directeurs en het vergoeden van een aantal bijkomende competenties.

Specifiek voor de sectoren zijn er onder andere meer middelen voor zorgverbreding in het basisonderwijs en komt er in het buitengewoon secundair onderwijs meer ondersteunend personeel. Het secundair onderwijs krijgt bijkomende organieke omkadering voor taak- en functiedifferentiatie en in de CLB worden een paar anomalieën voor het ex-MST-personeel opgelost. In het deeltijds kunstonderwijs en het volwassenenonderwijs worden meer middelen voorzien voor administratieve omkadering.

Voor het MVD- en contractueel onderhoudspersoneel komen er betere arbeidsomstandigheden alsmede een betere verloning. De internaten in het gesubsidieerd vrij onderwijs kunnen vanaf 1 september 2008 voor het eerst (gedeeltelijk) een beroep doen op gesubsidieerde opvoeders.

Een aantal door de minister naar voren geschoven beleidsthema's zoals schoolopdracht, mandaten voor directeurs of wijziging van de bekwaamheidsbewijzen komen in cao VIII uiteindelijk niet voor. Wel worden in de cao de principiële afspraken omtrent functiebeschrijving en evaluatie (onder meer die inzake

instellingsgebonden taken en functioneringsgesprekken) vastgelegd, evenals de uitbreiding van het systeem naar het basisonderwijs en deeltijds kunstonderwijs. In de cao wordt ook voorzien in de oprichting van een college van beroep bij een evaluatie met eindconclusie onvoldoende en de werkingsmodaliteiten ervan. Hierin wordt voor het personeel het recht van verdediging duidelijk gewaarborgd.

In oktober 2006 wordt cao VIII door het nationaal comité van COC goedgekeurd. Hetzelfde gebeurt met cao II voor het hoger onderwijs. Die krijgt de syndicale zegen van het COC-sectorcomité hoger onderwijs. Belangwekkend zijn hier het engagement van de instellingen voor een kwaliteitsvol onthaalbeleid, de oprichting van een vormingsfonds en het clusteren van de deeltijdse opdrachten; een evenwichtiger onderwijsaanbod en realisatie van de begrote personeelsformaties in de hogescholen; verhoging van het vakantiegeld van het personeel van de hogescholen én een verhoging van de salarissen van het administratief en technisch personeel.

In november 2006 krijgt de ministeriële discussienota omtrent leerzorg het statuut van conceptnota. Dat gaat gepaard met een aantal conceptuele wijzigingen. De invoering van het leerzorgmodel zal geleidelijk en gefaseerd gebeuren. Binnen de clusters kan doelgroepenwerking. De scholen buitengewoon onderwijs zijn niet verplicht om in een eerste fase voor alle doelgroepen binnen een bepaalde cluster onderwijs aan te bieden. Op leerzorgniveau III wordt het behalen van een diploma mogelijk. Ouders kunnen vrij kiezen voor een gewone school, maar die kan weigeren op basis van overschreden draagkracht.

Het Vlor-advies over leerzorg dat in de lente van 2007 wordt uitgebracht acht grondige bijsturing nodig en vraagt aandacht voor een rist kritische succesfactoren. Cruciaal hierbij zijn visieontwikkeling en leerlinggericht overleg; competentieontwikkeling als noodzakelijke voorwaarde; respect voor de draagkracht van het schoolteam; coherente aanpak van verwante dossiers; duidelijkheid over de gespreide implementatie met evaluatie en het wegwerken van de onrust over nieuwe opdrachten en taken.

Intussen zijn in het voorjaar van 2007 ook de onderhandelingen over het decreet volwassenenonderwijs afgerond. Wat het personeel betreft blijft door toedoen van COC de lesopdracht centraal geregeld, de maximum weekopdracht beperkt, de prestatienoemer van het administratief personeel 32 uur en wordt het door de overheid voorgestelde benoemingspercentage geschrapt. Er komt ook meer duidelijkheid omtrent de positie van het hoger beroepsonderwijs en de verhoging van het inschrijvingsgeld wordt lichtjes gemilderd.

COC blijft echter ook fundamentele bezwaren hebben. Zo kan de groei van de middelen niet beperkt worden tot 2%. Zo zijn er geen objectieve criteria voor een verschillend personeelsstatuut in de centra van het volwassenenonderwijs versus de centra voor basiseducatie. En er blijft voor COC ook de pertinente vraag om de kansengroepen die vrijstelling van het inschrijvingsrecht kunnen genieten, te verruimen.

Nog andere dossiers passeerden in het eerste semester van 2007 de revue. Er was vooreerst de rel omtrent de publicatie van doorlichtingsverslagen van de secundaire scholen. Er was het opzet om via nog meer kleuterparticipatie de gelijke

onderwijskansen te bevorderen door alle kleuters verplicht één jaar naar een Nederlandstalige kleuterklas te sturen. Er was de consultatieronde vanuit Europa over ECVET (een studiepuntensysteem voor beroepsonderwijs en -opleiding) als aanvulling op het EQF, een bevraging in 32 Europese landen over de Europese kwalificatiestructuur, die zou voorzien in één algemeen kader waaraan alle kwalificaties in Europa dienden te worden gelinkt.

Daarbij kwam nog het decreet functiebeschrijving en evaluatie dat in uitvoering van cao VIII eindelijk werd goedgekeurd, het decreet op het flankerend onderwijsbeleid, een voorstel tot ontwerp van een nieuw CLB-profiel en een ministeriële discussienota omtrent de nieuwe financiering van het leerplichtonderwijs.

Het decreet op het flankerend onderwijsbeleid wou complementair aan het centrale gelijke onderwijskansenbeleid aan steden, gemeenten en provincies juridisch en financieel meer mogelijkheden bieden om een eigen onderwijsbeleid te voeren. Het ontwerp CLB-profiel moest en zou de kerntaken van het CLB beter afbakenen zodat niet alleen leerlingen, ouders en scholen met realistische verwachtingen naar het CLB konden stappen, maar ook andere hulpverleners in de toekomst duidelijk zouden weten welke zorg het CLB aanbiedt en welke niet. Voor COC was het ontwerp echter te veel geschreven vanuit de oude PMS/MST-gedachte en bleef alles nog te onduidelijk en te vaag, hoewel er toch ook al extra taken (zonder te voorzien in nieuwe middelen) in vervat zaten.

De discussienota omtrent de nieuwe financiering van het leerplichtonderwijs stelde 2 principiële doelstellingen voorop: elk kind met gelijke noden en elke school in een gelijke situatie gelijk financieren. COC had zich intern reeds op deze discussie voorbereid op de kaderdag van januari 2007 met als thema “De financiering van het onderwijs: hoe ze is en zou kunnen zijn”. De conclusie van de deelnemers aan deze kaderdag was zonder meer duidelijk: “Geef de scholen de personeelsmiddelen die ze nodig hebben.”

In september 2007 boog COC zich onder meer over de plannen van de minister met betrekking tot het hoger beroepsonderwijs. Het HBO is sterk arbeidsmarktgericht met een verzameling relatief korte opleidingen waarvan het kwalificatieniveau tussen het secundair en het hoger onderwijs kan worden gesitueerd. Het HBO kan naargelang van de opleiding worden aangeboden door zowel een secundaire school als een centrum voor volwassenenonderwijs als een hogeschool.

Die ideeën werkte de minister in het najaar van 2007 verder uit tot een conceptnota. Ook hierin bleef het HBO sterk arbeidsmarktgericht en van beperkte studieduur met flexibele, transparante opleidingen waarin werkplekleren wordt geïntegreerd. Zij kunnen leiden tot postsecundaire kwalificaties met mogelijke opstap naar professionele bachelor.

COC is het voor een groot deel wel eens met de intenties geformuleerd in deze nota, maar steekt tegelijk toch een waarschuwend vinger op. Het HBO mag in geen geval leiden tot een devaluatie of uitholling van het diploma secundair. Zolang dit niet is gegarandeerd, is het voor COC ook niet mogelijk om met de totaliteit van het concept akkoord te gaan.

Ook in het hoger onderwijs luidt COC samen met de andere vakbonden bij het begin van het schooljaar 2007-2008 de alarmbel. Zo zijn de onderwijsvakbonden de onderfinanciering van de hogescholen meer dan beu en hebben ze de intentie hiertegen elke maand actie te voeren. Zo is er meer specifiek op 28 september 2007 een actie van het hoger kunstonderwijs. Zij ageren tegen de ondermaatse en onaangepaste financiering van hun sector en tegen de onduidelijkheid omtrent de academisering. Het personeel van het hoger kunstonderwijs wil eveneens een volwaardig statuut met de gangbare salarisschalen.

In oktober 2007 blijken heel wat proeftuinprojecten in het leerplichtonderwijs ingediend zonder inspraak van het lokale onderwijspersoneel. De vakbonden houden in de selectiecommissie het been stijf en weigeren formeel elk project waarover lokaal niet onderhandeld werd te aanvaarden. De minister volgt hun zienswijze en stipuleert in de eerste helft van 2008 bij een volgende oproep inzake proeftuinen uitdrukkelijk het lokaal overleg als uitsluitingscriterium.

In december 2007 informeert COC zijn leden over het akkoord tussen minister Vandenbroucke en de koepels en het Gemeenschapsonderwijs inzake de nieuwe financiering van het leerplichtonderwijs. Dat moet uitmonden in een volledige gelijkheid tussen de netten tegen 2017. Werkingsmiddelen worden voortaan onder de scholen verdeeld op basis van schoolkenmerken, leerlingenkenmerken en een paar objectieve verschillen.

Rond de jaarwisseling 2007-2008 is er echter ook heel wat internationaal onderwijsnieuws. Er is het nieuwe PISA-onderzoek dat uitwijst dat Vlaanderen ondanks alles toch bij de wereldtop blijft. Er is het McKinsey-rapport dat nagaat waarom sommige landen een beter onderwijs hebben dan andere hoewel er relatief evenveel middelen in worden geïnvesteerd. De rode draad van hun succes blijkt te liggen in de kwalitatief hoge instroom van leerkrachten, die zich voortdurend professionaliseren en hun eisen en verwachtingen hoog stellen zowel voor zichzelf als voor hun leerlingen.

Confronterend was zeker het rapport van professor Bamford over de kunst- en cultuureducatie in Vlaanderen. Zij constateert te weinig samenwerking, een te ondoorzichtige financiering, gemis aan culturele diversiteit en een onaangepaste lerarenopleiding.

Ook voor het deeltijds kunstonderwijs is Bamford streng. Het DKO is duur, elitair en oubollig. De weg naar de oplossing ligt voor minister Frank Vandenbroucke in het oprichten van een commissie, een klankbordgroep en een discussieforum.

In januari 2008 heeft COC ook nog oog voor een interessante licentiaatsverhandeling over stress bij leerkrachten. Merkwaardig is onder meer het besluit dat leerkrachten het minst tevreden zijn over taken buiten de lessen en de mentaliteit van de leerlingen.

Iets later neemt COC nogmaals de rationalisatie in het hoger onderwijs onder de loep en op de korrel. Dit keer echter ook vanuit het oogpunt van de werkdruk die dringend aan vermindering toe is.

Nog opvallend is dat er in de lente van 2008 eindelijk afspraken worden vastgelegd omtrent de oprichting van een onderhandelingscomité in alle scholengemeenschappen van het basis- en secundair onderwijs en dan vooral in de netoverschrijdende. Ook hier zal voortaan met het personeel moeten worden onderhandeld over personeelsmateries in een wettelijk verankerd comité.

Van belang waren ook de onderhandelingen in de lente van 2008 betreffende het decreet leren en werken. Dat beoogde de drie deeltijdse leersystemen (het deeltijds beroepssecundair onderwijs, de leertijd en de deeltijdse vorming) te optimaliseren en beter op elkaar af te stemmen. Het ging daarbij uit van een voltijds engagement van de betrokken leerlingen van minimum 28 uur per week. De onderhandelingen hierover waren lang en hectisch. De personeelsmateries kwamen pas op de finale sessie in mei aan bod.

Nog in mei, meer bepaald op 16 mei 2008, organiseerden de onderwijsvakbonden in Haasrode, waar op dat moment het “Atelier Talent” in het kader van “Vlaanderen in Actie” plaatshad, een gezamenlijke actie. Met die actie wilden ze de minister, de overheid en iedereen die zich bij het onderwijs betrokken voelt, duidelijk maken dat zij absoluut niet tegen innovatie in het onderwijs zijn, maar dat ook in het onderwijs baanbrekende veranderingen niet kunnen zonder voldoende middelen, tijd en echte inspraak van het personeel. Anders wordt de kloof tussen theorie en praktijk te groot.

En hoe moet het nu verder, na september 2008? In juni 2009 komt er hoe dan ook een nieuwe Vlaamse regering, met Frank Vandenbroucke al dan niet als minister van onderwijs en vorming. De minister zelf is er blijkbaar niet al te gerust in want als het van hem afhangt worden er in het schooljaar 2008-2009 nog minstens zes onderwijsdecreten gestemd in het Vlaams Parlement.

Of het decreet inzake leerzorg het zevende in de rij zal zijn, blijft vooralsnog de vraag. De besprekingen over de modaliteiten van het concept zitten weliswaar in de laatste rechte lijn, maar het water blijft ondanks alle veranderingen en aanpassingen nog steeds te diep.

Wie ook de volgende minister van onderwijs en vorming zal zijn moet beseffen dat het Vlaams onderwijs op dit moment vooral rust nodig heeft; rust om al die te snel doorgevoerde plannen en hervormingen in het veld op een correcte manier te implementeren. Wie dat niet inziet wordt liever geen minister van onderwijs. Die kiest beter voor een iets simpeler alternatief.

Nawoord

Het is weliswaar een delicate operatie om uit een gekleurde terugblik zomaar op slag enkele stevige, in de feiten verankerde conclusies te trekken. Daarvoor dienen inderdaad ook andere bronnen geraadpleegd en is eveneens diepgaander onderzoek nodig. Maar toch is het ook hier te verleidelijk om na de terugblik op 20 jaar Vlaamse onderwijsbevoegdheid niet in te gaan op de suggestie om een aantal slotbeschouwingen naar voren te schuiven. Al was het maar om een breder debat daarover enigszins aan te zwengelen of spitse geesten te kittelen.

Zo zou het besluit kunnen zijn dat onderwijs nooit de prioriteit van de Vlaamse regering is geweest, dat het onderwijsbeleid in Vlaanderen steeds werd gevoerd vanuit een eng budgettair keurslijf en niet zozeer vanuit onderwijskundige of pedagogische overwegingen. Of anders gesteld, dat het onderwijsbudget in de voorbije 20 jaar nog al eens als pasmunt heeft gefungeerd voor het geheel van de Vlaamse begroting.

Gevolg daarvan is dat het Vlaamse onderwijs steeds mee vooraan stond als er in Vlaanderen te bezuinigen viel. Te meer daar het onderwijs in Vlaanderen op zich al het grootste stuk uit de Vlaamse begroting hapt. Niet omdat de Vlaamse regering onderwijs altijd zo belangrijk vindt, maar omdat de essentiële noden en verplichtingen die uit de gefederaliseerde onderwijsbevoegdheden voortvloeien nu eenmaal zoveel kosten.

Daarop verder redenerend zouden doordenkers durven stellen dat precies dank zij die jarenlange zware budgettaire discipline, zeker ook op de kap van het onderwijs en zijn personeel, Vlaanderen op dit moment nagenoeg geen schulden meer heeft. De logische vraag is dan of het Vlaamse onderwijs (en zijn personeel) in de min of meer nabije toekomst ook evenredig mag delen in de voordelen van de blijkbaar steeds groter wordende budgettaire ruimte.

Overigens zouden critici daar nog aan durven toevoegen dat alle Vlaamse onderwijsministers (zij het de ene al wat meer dan de andere) allemaal over voldoende budgettaire trucjes beschikten om hun begroting te heroriënteren. Dat betekent dan dat ze allemaal heel goed wisten hoe te bezuinigen op ofwel het personeel, omkadering, aanwendingspercentages, bepaalde onderwijssectoren, ... om op die manier voldoende middelen vrij te maken om hun eigen onderwijsideeën te realiseren. En welke minister droomt er niet van om later onmiddellijk geassocieerd te worden met een of andere baanbrekende onderwijsvernieuwing?

Merkwaardig is wel dat iedere weldenkende mens hierbij wel moet constateren dat al die vernieuwingen ook voortdurend voor onrust in het onderwijs hebben gezorgd. Niet omdat het onderwijspersoneel per definitie tegen innovatie gekant zou zijn of te conservatief. Maar wel omdat door de overheid de nodige tijd en middelen niet werden aangereikt. Of omdat de mening van het onderwijspersoneel niet werd gevraagd of niet of onvoldoende met hun vertegenwoordigers werd overlegd, zodat meestal het draagvlak ontbrak om die vernieuwingen in het veld concreet gestalte te geven.

Opvallend is eveneens dat bij deze innovatiedrang vaak ook het eigen statuut en de specifieke rechtspositie en prestatieregeling van het onderwijspersoneel onder zware druk kwam te staan. En dan vooral de vaste benoeming, terwijl die objectief bekeken toch de statutaire verworvenheid bij uitstek moet blijven om het onderwijsberoep attractief te houden.

Bovendien kan de weldenkende onderwijsmens zich ook wel eens afvragen waarom al die doorgevoerde vernieuwingen slechts node met alle betrokkenen op een serieuze manier worden geëvalueerd. Is terugkeren naar de oorspronkelijke toestand wanneer blijkt dat een vernieuwing volledig faalt, dan zo een politieke schande? In elk geval zou dat tenminste intellectueel eerlijk zijn.

Vraag is voor de objectieve waarnemer ook of het onderwijsbeleid wel altijd eerlijk wordt beleden, bedreven of gecommuniceerd. Kan het dat maatregelen reeds publiekelijk worden gelanceerd nog voor ze met de sociale onderwijspartners zijn onderhandeld én zo verkeerdelijk de indruk kunnen wekken dat ze reeds effectief van kracht zijn? Ook zijn er te dikwijls omzendbrieven naar de scholen gestuurd zonder de nodige wettelijke onderbouw. Te vaak hebben scholen het schooljaar moeten voorbereiden zonder altijd tijdig over de nodige informatie te beschikken. En behoort met de resolutie van het Vlaams parlement over de ordentelijke start van het schooljaar onderhandelen tijdens de grote vakantie nu echt tot het verleden?

Nochtans moet volgens diezelfde objectieve waarnemer het Vlaamse onderwijsbeleid hoegenaamd niet blozen. Het wordt niet alleen internationaal gewaardeerd. Het heeft ook steeds oog gehad voor kansengelijkheid, democratisering, onderwijs voor allen, de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, leerlingen en studenten met speciale onderwijsbehoeften, inclusie, kwaliteit... Alleen vergen ook al deze items voldoende tijd, middelen en een open en eerlijk overleg met alle betrokkenen. En niet in het minst met de legitieme vertegenwoordigers van het personeel, de representatieve vakbonden.

Trouwens heel wat dossiers bewijzen dat ook onderwijs gebaat is bij echte overlegdemocratie en niet bij het primaat van de politiek. Als er één ding is dat het overzicht van 20 jaar Vlaamse onderwijsbevoegdheid ons leert, dan is dit de constatering dat echt onderhandelde beslissingen het best de toets van de onderwijspraktijk doorstaan. In die zin moet het toch voor elke weldenkende onderwijsmens duidelijk zijn dat de representatieve onderwijsvakbonden hierbij elk op hun eigengereide manier mee het verschil hebben gemaakt. Ook zij hebben de geschiedenis van het Vlaamse onderwijs sterk ingekleurd.

Marleen Gysels
Michel Van Uytvanghe